

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

FYZICKÝ A MENTÁLNÍ PROSTOR VÝTVARNÉ TŘÍDY

Physical and mental space of an art class

Valentino Mele

Adresa: Bukolská 6, Praha 8

Studijní obor: Pedagogika - výtvarná výchova se zaměřením na vzdělávání

3. ročník, Prezenční studium

Měsíc a rok dokončení práce: duben 2015

***Vedoucí bakalářské práce:* Doc. ak. mal. Zdenek Hůla**

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré literární a internetové prameny, které byly během této práce použity. Zároveň souhlasím se zveřejněním této práce jak v tištěné, tak v elektronické podobě. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 8. dubna 2015

podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Moc bych chtěl poděkovat doc. ak. mal. Zdenkovi Hůlovi za veškerou pomoc, rady a inspiraci při konzultačních hodinách. Následně bych moc chtěl poděkovat své rodině a přátelům za velkou podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá zkoumáním významu výtvarných disciplín z hlediska teorie vyučování v totalitních režimech, přesněji v italském fašismu a komunistickém Československu. V teoretické části se srovnávají rozdílnosti a podobnosti ideologie obou režimů, manipulace učitelů, jak na děti působilo určité prostředí a podněty, kterým je propaganda vystavila. V didaktické části se posuzuje význam reálného prostoru včetně vnějších podnětů, jako je ticho, hluk, nebo hudba, na průběh a výsledek výuky výtvarné výchovy, a dále jsou navrženy výzkumné aktivity. V praktické části se autor zabývá vlastní osobní tvorbou, vytvořil řadu obrazů, při jejichž procesu byl stimulován rozdílnými vnějšími podněty.

Klíčová slova

prostor, světlo, hudba, zvuk, osobnost

ANNOTATION

Bachelor thesis examines the meaning of art fields in the sense of theoretical teaching in dictatorship regimes, specifically in the Italian fascism and in the communist Czechoslovakia. Theoretical part compares the differences and similarities of both regimes, manipulation of teachers and how did certain environments and stimuli brought by the propaganda worked on children. In the didactic part the author judges the meaning of the real environment including external stimuli, like silence, noise, music during the process of the art lesson and later he designs a few examinational activities. In the practical part, the author discusses his own personal art work, he created a series of paintings while in the process of painting he was stimulated by different external stimuli.

Key words

environment, light, music, sound, personality

OBSAH

ÚVOD.....	7
-----------	---

TEORETICKÁ ČÁST

I. Totalitní režimy a umění	10
I. I. Zrod Fašismu v Itálii	11
I. I. I. Umění ve fašismu	13
I. I. II. Školy a třídy ve fašismu	16
I. I. III. Výtvarná výchova ve fašismu	19
I. II. Komunistický režim Československa	21
I. II. I. Vývoj komunismu	22
I. II. II. Umění v komunismu	23
I. II. III. Školství v komunismu	25
II. Porovnání obou režimů	28
II. I. Komparace vybraných totalitních režimů v prostředí školy	31
III. Manipulace učitelů ve fašismu	32
IV. Manipulace komunistických učitelů a vzdělávání	34

DIDAKTICKÁ ČÁST

I. Výzkumný program pro děti ZŠ a SŠ	36
I. I. Pravidla výuky a celkového programu	36
II. Aktivity	38

PRAKTICKÁ ČÁST

I. Osobní malba a projev	44
ZÁVĚR	54
Seznam odborné literatury	55
Internetové zdroje	55

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na teorii a praxi vyučování v Čechách. Zajímala mě jeho historie, konkrétně jsem se zaměřil na problematiku vyučování v době, kdy zde vládl komunismus. Já sám jsem tuto dobu nezažil, ale slyšel jsem poměrně dost špatných „recenzí“ ohledně toho, jak výuka probíhala. Zajímalo mě tedy, jak přesně vyučování vypadalo a co se od té doby ve výuce výtvarné výchovy změnilo. Kromě toho jsem se zaměřil i na problematiku vyučování v době italského fašismu. I když byly režimy odlišné, protože probíhaly v odlišných prostředích, spatřuji v něčem velmi podobné znaky. Vyučováním v komunismu si prošla moje matka, vyučováním ve fašismu si zase prošla moje italská babička, a proto jsem se chtěl na tuto problematiku blíže zaměřit a zkusit oba totalitní systémy porovnat. Je sice pravda, že plně srovnávat tyto režimy nejde, ale jak jsem už zmínil, určitě lze dohledat podobné znaky.

Je pravda, že časová období vlády těchto politických hnutí nejsou zcela stejná. Někdy je však možné, že se může stát, že se civilizace najednou otočí zpět, respektive je v určitých ohledech zastaven vývoj ve prospěch rozvíjení ideologie. Je logické, že toto pak ovlivní celou zemi, školství, každodenní život v zemi, vztahy mezi lidmi a podobně.

V těchto systémech vládla ve výuce často manipulace, a proto mě také zajímá, jak toto může člověka při procesu tvoření ovlivnit. Od toho se odvíjí i to, jak (kromě manipulace) ovlivňují člověka i jiné podněty z okolí, jako například hluk, ticho, hudba apod.? Životní prostředí, co nás obklopuje, nás totiž zároveň i utváří a podněty z něj jistě také, ale do jaké míry?

„Životní prostředí člověka lze tedy vymezit jako tu část světa (prostor, který člověka obklopuje), s níž je člověk ve vzájemném působení, tj. na člověka působí svými podněty, ovlivňuje jeho vývoj a on na tyto podněty reaguje, přizpůsobuje se a také aktivně svou prací mění. Z širšího celospolečenského pohledu pak můžeme říci, že prostředí je historicky se utvářející systém jako produkt oboustranných vztahu společnosti a přírody.“¹

Není tajemstvím, že kvalitní učitel by měl být schopen se maximálně věnovat a pomáhat každému studentovi zcela odlišně, protože každý člověk je jiný, má jinou výchovu, pohází z jiné kultury a také z toho plyne povaha lidí. Ve výtvarné výchově je především důležité být nápomocný mladým studentům, protože tento obor je velmi komplexní a plný možností a špatná, slabá, nebo manipulativní výuka může studenty zcela vykoledit a nasměrovat je špatným směrem, popřípadě jim zničit chuť při výuce i mimo ní tvořit.

Možná teď bude znít zvláštně, co napíšu, ale výtvarná výchova je podle mě velmi intimní, při výuce můžeme zasahovat i do lidské duše a emocí. Je to velká odpovědnost, i když to tak spouště učitelům nemusí přijít. V dnešní době by výtvarná výchova mohla lidem také

---

¹ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 99. Edice pedagogické literatury. ISBN 8073150042.

pomoci rozvíjet vnímání, protože dnes je svět poněkud konzumní a plný techniky, která může lidi někdy odvádět od reality. Počítače, tablety, smartphony, facebook, instagramy, twittera další aplikace jsou dnešní doménou skoro u všech věkových kategorií. Někteří lidé už nepobývají tolik venku, v přírodě, například dnes velký počet dětí hraje spíše videohry, při kterých ztrácí fantazii a sedí doma. Samozřejmě to neplatí bezvýhradně, ale nejenom já si dnes všímám tohoto trendu, dalo by se říct obratu spíše k virtuální realitě. Žití ve virtuálním světě, izolovaném od společnosti, je dnes něčím, čím se zabývají i odborníci. Mluví o tom například vědecký pracovník katedry psychologie univerzity La Sapienza v Římě, Roberto Baiocco.

„ Internet je jeden z možných způsobů pro ty, kdo si rádi hrají s interfacem: konzole, tablety, smartphony a počítače. Videohry získávají půdu všude, především mezi mladými. A možnosti narůstají: počínaje online hraním až po možnost vcítit se do kůže někoho jiného, i s ne čistým trestním rejstříkem.“²

V současném světě lidské smysly po malých krůčcích leniví, pohybu není tolik jako dříve, a celkově naše smysly slábnou, a už nejsou tak ostré, jako bývaly. To je veliký problém hlavně pokud jde o umění, kde je za potřebí zaostřit mnoho smyslů najednou a umět zacházet, pracovat a hlavně rozumět přírodě, které se někteří lidé čím dál víc vzdalují a to platí také o dětech, zejména těch městským.

V dnešní době se ale samozřejmě nevyskytují jen špatné věci, výhodou našeho současného světa je velká dostupnost informací, volné cestování, při kterém můžeme poznávat odlišné kultury, nabízí se studování mnoha oborů atd. Tvůrčí činnost v oblastech filmu, hudby, celkově umění také neklesá, mnoho lidí má o tyto obory velký zájem a vzniká mnoho zajímavých děl.

V životě mě vyučovalo mnoho učitelů umění, Francouzi, Italové, Britové, Američané, Rusové, a další. Také proto jsem se chtěl zabývat tematikou vyučování výtvarné výchovy, protože jsem měl možnost zkusit si tvořit pod dohledem lidí, kteří pocházejí z jiných kultur. I to může být podle mého v něčem ovlivňující fakt, protože z kultury často vychází vnímání světa. Jinak se na svět skrze umění dívají Francouzi, jinak Češi, i když se samozřejmě kultury vzájemně vždy ovlivňovaly. Přesto jsem díky odlišným učitelům zažíval různorodě i výtvarnou výchovu.

V didaktické části uvedu a vysvětlím blíže svůj pohled na umění a zkusím navrhnout metodu vyučování pro žáky ze základních škol a středních škol, kde by se dala uplatnit práce s okolními stimuly, o kterých jsem psal.

Podněty mají na náš každodenní život velký vliv, např. hudba v nás nebo v naší duši může vyvolat různá dějvu, vzpomínky, pocity, jak pozitivní, tak nepříjemné. Přes hudbu máme možnost vyslyšet víc, než tóny a rytmy, ale například nám může sloužit jako jakýsi katalyzátor, vypomáhající nám tvořit. V řecké filozofii se dokonce praví, že malba je tichou

---

²<http://scuola.repubblica.it/dilatua/?idmadre=5643>

poezii a hudba zase otevírá naší duši. „*Hudba je morální zákon. Dává vesmíru duši, křídla myslí, let k představivosti a půvab a veselost životu a všemu.*“³ - Platón. Také proto je pro mě spojení malby s hudbou tak důležité. Hudba nás otevře, protože nás nutí něco dělat jako ovladač (například špejli zapálíme zapalovačem a hoří, plus přidáme kyslík a oheň se více rozšíří a více svítí. Kyslík je hudba).

Budu vycházet i z toho, že nejen v naší společnosti přibývají rodiny z jiných zemí, a školní třídy se již stávají multikulturním prostředím. Odlišné kultury by se neměly stírat, naopak si myslím, že ve výtvarné výchově je prostor pro jejich rozvoj. Hlavním tématem tedy bude zkoumání fyzického a mentálního prostředí ve výtvarné třídě.

Ve své praktické části vytvořím sérii obrazů akrylovými barvami. Během procesu malování budu u všech obrazů stimulován rozdílnými vnějšími podněty. Budu pracovat s hudbou, v tichu, budu komunikovat s lidmi a přitom malovat, bude se tedy jednat o práci v nějakém rušném prostředí, nebo o práci v exteriéru, například v přírodě.

Uvedu, co mi napomáhalo při tvorbě děl a jak by mohl ideálně vypadat okolní svět. Jací lidé mi pomáhali tvořit, kolik lidí, nebo jestli vůbec potřebuji nějakou společnost kolem sebe. Jaké zvuky je mi příjemné poslouchat, jakou mít kolem sebe barevnost atd. Nakonec shrnu, jak se mi při jakém stimulu tvořilo a co shledávám jako nejvhodnější. Proto jsem se rozhodl, že budu vždy malovat jednu věc a ke konci tak bude možné sledovat rozdíly v každém obraze, jehož tvorba byla ovlivněna odlišným způsobem.

---

³<http://www.goodreads.com/quotes/20732-music-gives-a-soul-to-the-universe-wings-to-the>

TEORETICKÁ ČÁST

I. Totalitní režimy a umění

Totalitní režimy v dějinách lidstva vždy existovaly, existují i dnes, a zřejmě budou existovat i dále. Slovo totalita se dá říct v českém jazyce jako celistvost, úplnost, jednotnost. Definice totalitního režimu by mohla znít například takto: „*Totalitní režim je typ diktátorsky vedeného státu prosazující úplné ovládnutí všech oblastí společenského života prostřednictvím byrokratického aparátu a policejní moci, vedoucí k deformování individua až k jeho úplnému podrobení, popř. umlčení.*“¹

Společnými znaky je tedy například nucené a nepřirozené uctívání vůdce, svoboda projevu je omezená, nebo zcela zakázaná, nesmyslné zákony, jejichž porušení se trestá i smrtí. Udavačství je mocnou zbraní, a stačí jedno udání, aby slušný občan byl bez možnosti obhajoby a bez důkazů obviněn, a poslán do trestaneckých táborů na nucené práce, nebo rovnou na smrt. Stát je schopný tak umlčet anebo přímo likvidovat statisíce nevinných občanů, kteří chtějí ctít pravdu a ne se podřizovat systému.

Výchova a vzdělávání „nové generace“ začíná tvrdě již od předškolního věku. Nejvíce se totalismus projevuje v upravených dějinách země i světa, v občanské nauce a samozřejmě ve výtvarné tvorbě, která může být určena například k propagaci režimu pomocí různých oslavných obrazů, propagandistických plakátů atd.

V Evropě se v novodobých dějinách takto projevila kultura a výuka zejména po 1. světové válce a během 2. světové války v Německu a Itálii, ale i jinde.

Po rozdělení světa po 2. světové válce se Evropa polarizovala, změnila se politická mapa. Země Západu obnovovaly vlastní identitu. Kultura se začala vyvíjet více demokraticky a výchova a výuka nesla více svobodného projevu. To ale nemění nic na tom, že už v této době se začaly zapouštět kořeny komunismu, začal boj mezi demokracií euroatlantického typu a komunismem. Vznikla dokonce Trumanova doktrína: „*Trumanova doktrína, zahraničně politický program H. Trumana, byl vyhlášený v americkém Kongresu roku 1947. Realizovala strategii zadržování komunismu, její součástí byl Marshallův plán i založení NATO. Konkrétně znamenala hospodářskou a vojenskou podporu Řecka, Turecka, později Íránu a Jugoslávie.*“² O sovětském nebezpečí varoval i Churchillův projev ve Fultonu roku 1946.

Československo bylo v letech 1945-1948 nedemokratickým státem, ale ještě ne totalitním, i když se už v tomto období mluví o „omezené demokracii“. Komunistickou totalitu pak zahájil únorový převrat, nebo také puč, který proběhl mezi 17. - 25. únorem 1948. Byla sestavena nová vláda Národní fronty v čele s Klementem Gottwaldem.

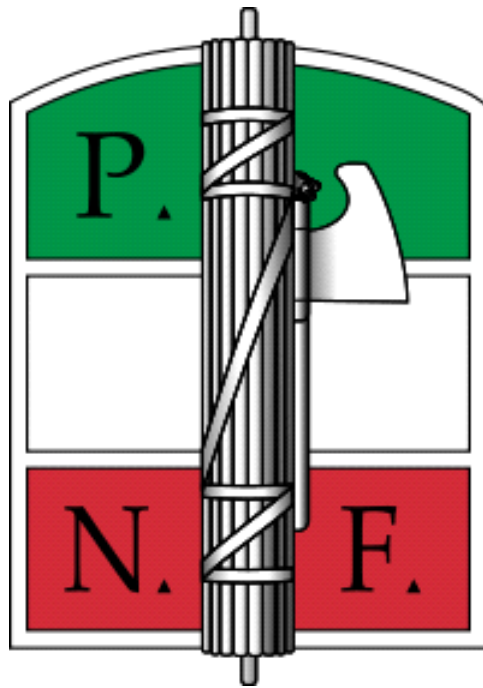
Tolik zatím ke komunismu v Československu. Blíže se k němu vrátím v dalších kapitolách. Starším totalitním systémem je ale fašismus, kterým z tohoto důvodu začnu a budu se mu věnovat v následující kapitole.

---

¹ ABZ: Slovník cizích slov. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/> [online]. 2010 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/totalita>

² Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky. <http://www.moderni-dejiny.cz> [online]. 2013 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/projev-prezidenta-usa-h-s-trumana-v-kongresu-tzv-trumanova-doktrina-12-3-1947/>

I. I. Zrod fašizmu v Itálii

Nejprve uvedu v rychlosti několik příkladů, bodů, jak vznikl fašismus, jak vypadalo tehdy umění, co znamenalo, jak vypadlo tehdejší školství a nakonec se zaměřím i na výtvarnou výchovu. Ideje se měnily, někdy byla větší volnost, později nebyla skoro vůbec, Itálie dříve ve fašismu nebyla antisemitistická, to až po osmi letech od nástupu a moci Mussoliniho.

Dějiny Italského fašismu (pojmenovaného také výrazy jako *dvacetiletý fašismus* nebo jednoduše *dvacetiletí*) se chápe jako období italských dějin, kdy se moci chopil Benito Mussolini. Datován je od 30. října 1922, až do konce diktatury Mussoliniho, který byl 25. července 1943.

V některých případech tento výraz odkazuje na tzv. fašistické období (1925-1945), které je vymezené na dvě významná data: v roce 1925, kdy byly prohlášeny za nelegální všechny politické strany kromě Národní fašistické strany (Partito nazionale fascista), (PNF), a v roce 1945, kdy se oznámilo rozpuštění italské sociální republiky (Repubblica Sociale Italiana), (RSI).

V následku 1. světové války se Itálie ocitla v obtížné ekonomické, politické a sociální situaci. Uvedu teď dramatické počty spojené s válkou. Pokud jde o ztráty životů, počet byl velmi vysoký, počítá se s více než šesti sty padesáti tisíci mrtvými a asi milion a půl mezi zmrzačenými, raněnými a nezvěstnými, nepočítaje zničení na severovýchodě země, kde válka hodně působila. Občané se museli často přemísťovat, ztráta domu byla velmi častá a ztráta majetku taktéž, musíme také počítat se stovkami tisíci uprchlíky, kteří utíkali ze svých zničených domovů.

Kvůli vzestupu království Jugoslávie na východních hranicích se italský sen národního sjednocení naprosto zborčil, město Rijeka mělo snahu se znovu připojit k Itálii. Italská vláda tak stála před problémem, zda přijmout Rijeku, a dostat se tak do konfliktu s Francií, Velkou Británií, Spojenými Státy i samotnou Jugoslávií. Itálie byla současně ve válce s Albánií. Obtížnou politickou situaci komplikovala závislost na dovozu obilí a uhlí ze zámoří, a Itálie se dramaticky zadlužila vůči USA. Lira, národní měna, se propadla, a životní náklady stouply o čtyři sta padesát procent. Nedostatek surovin vedl k rozpadu vnitřního trhu, nárůstu nezaměstnanosti ve zbrojním průmyslu, a k celkovému zklamání.

Důsledkem byl vznik řady nových politických stran a levicových hnutí, a především Italské socialistické strany, inspirované Ruskou revolucí. Pravice vytvářela nacionalistická hnutí. Stát byl náhle pod několika tlaky. Ze zahraničí působili spojenci. Uvnitř státu začali socialisté a odbory s dramatickou kampaní a stávkami.

Jeden z nejvýznamnějších představitelů takzvaného Interventismu, Benito Mussolini, svolal v roce 1919 do Milána své stoupence, a zde vznikly Fasci di Combattimento, neboli Bojové svazky. Jejich program se profiloval jako revoluční, socialistický a nacionalistický. Nejvíce nespokojené vrstvy obyvatelstva začaly podléhat propagandě. V roce 1921 tak vznikla Národní fašistická strana, která rychle získávala stoupence a ozbrojené bojovníky. Symbolem se staly černé košile a lebky. (viz. http://it.wikipedia.org/wiki/Storia_dell%27Italia_fascista).

I. I. I. Umění ve fašismu

Umělci měli dost svobody, ovšem za předpokladu, že projevovali souhlas s fašismem. Při první výstavě umělců z Novecenta v roce 1923 Mussolini řekl, že, umění je potvrzení člověka, a z něho vychází myšlenka vytvořit státní umění. Pověřil svoji židovskou milenku Scarfatti, aby se starala o organizaci umění. Ve 30. letech její autorita přešla na Uoppa, který byl strůjcem Římského kvadrienále. V architektuře se objevil Marcello Piacentini. Takzvaná Skupina Sedmi (Figini, Pollini, Terragni, Libera, a další) vyvolala debatu mezi modernitou a modernizací. Na druhé straně stáli Muzio a Piacentini, kteří hledali návrat ke klasice. Všichni se snažili, aby nepůsobili příliš odlišně od národního umění.

Výrazně se rozvíjela nová architektura, která oslavovala římské impérium. Z té doby jsou monumentální stavby, jako Oltář vlasti a nová čtvrť EUR v Římě, a významné stavby, jako například soudní budovy po celé zemi.

Výuka umění a uměleckých disciplín byla poplatná době, vzorem byly propagandistické plakáty podporující fašismus a odsuzující každého, kdo se nechoval v souladu a v úctě k Mussolinimu, který se sám nazýval Duce. Režim se snažil kontrolovat občany i v soukromí. Typickým heslem bylo: „*Mlč! Pokud mluvíš, zrazuješ Vlast!*“. Byl dokonce zakázán stisk ruky jako pozdrav.

Před a během fašismu se v Itálii pohybovalo mnoho velice významných umělců, hodně známé celosvětově a i ne tak známé osobnosti. 20. února 1909 se v Itálii zrodil směr nazývaný Futurismus.

V manifestu futurismu (1909), nejprve publikoval v několika italských novinách, „kulatého stolu“ v Neapoli, la Gazzetta dell'Emilia di Bologna, la Gazzetta di Mantova, L'Arena di Veroně a pak ve francouzském deníku Le Figaro 20. února 1909, Filippo Tommaso Marinetti objasnil základní principy hnutí. Krátce nato v Miláně v únoru 1910 malíři Umberto Boccioni, Carlo Carra, Giacomo Balla, Gino Severini a Luigi Russolo podepsali Futuristický manifest malířů, v dubnu téhož roku Manifest o futurismu malířství a jen pro zajímavost, vyšel i manifest vztahující se k futuristické gastronomii, kde Marinetti hovořil o tom, že by se měli zakázat přibory, že člověk by měl používat své ruce k jedení a řešil, jak by chtěl zavést pokrm, který by se hodil všem rasám, výsledkem toho bylo, že těstoviny by zakázal, protože jsou po nich lidé plní, pomalý a ne moc v dobré náladě. Navrhl, že ideální pokrm pro všechny rasy je rýže.

První významná výstava futuristů se konala v Paříži v Galerii Bernheimem-Jeune od 5. února do 24. února 1912. Zahájení výstavy se zúčastnili Marinetti, Boccioni, Carrà, Russolo a Severini. Počáteční reakce byly chladné, ale v týdnech následujících po zahájení se projevil zájem a brzy se futurismus stal předmětem mezinárodního zájmu. Výstavy se brzy konaly i v dalších evropských městech, jako je Berlín.

Po smrti Umberta Boccioniho roku 1916, se Carra a Severini ocitli ve fázi vývoje do

kubistického malířství, milánská skupina se přesunula z Milána do Říma, což má za následek zrození „druhého futurismu“.

"Soudruzi! My vám prohlašujeme, že triumfující pokrok vědy předurčil v lidstvu tak hluboké změny, že vyhloubil propast mezi pokornými otroky minulosti a námi svobodnými, námi jistými zářící velikostí budoucnosti ...."

(Z Manifestu futuristických malířů, únor 1910).

Druhý Futurismus

Druhý futurismus měl dvě fáze. První od roku 1918, tedy dva roky po Boccioniho smrti, do roku 1928. Představovalo ho silné spojení post-kubismu a konstruktivismu. Druhá fáze v letech 1929-1938 byla spojena více s myšlenkami surrealismu. K tomuto proudu patřili umělci Enrico Prampolini, Nicolay Diulgheroff, Mario Sironi, Ardengo Soffici, Ottone Rosai, Carlo Vittorio Testi, a další. Takzvaný Třetí futurismus celé období uzavřel.

Právě Druhý Futurismus prožíval významné spojení s fašistickým režimem. Levicovní futuristé byli fašismem zcela pohlčeni.

Metafyzická malba

Dále v Itálii kolovali lidé, kteří založili na začátku století směr, kterému se říká Metafyzická malba. Hlavním představitelem metafyziky byl Giorgio De Chirico a jeho bratr Alberto Savinio (Andrea De Chirico).

Metafyzická malba je malířský proud, který měl představovat vše, co je za hranicemi fyzického dojmu reality, za hranicemi smyslového poznání. Samotný výraz metafyzika poprvé použil filozof Andronikus z Rhódu v prvním století před Kristem, kdy popsal Aristotelovo dílo, respektive fyziku. Slovo metafyzika v řečtině znamená „za fyzikou“. Význam obecně vyjadřuje to, co existuje za vzhledem empirické reality.

Malíř Giorgio de Chirico právě jako první použil tento výraz během svého pobytu v Paříži v letech 1911 -1915, pro různá místa, ale i pro vlastní malby, a pro díla velkých umělců minulosti. Také jeho bratr Alberto Savinio (Andrea de Chirico) měl již od počátku své umělecké tvorby významnou roli ve vytvoření metafyzické poetiky.

Další umělecké směry a skupiny

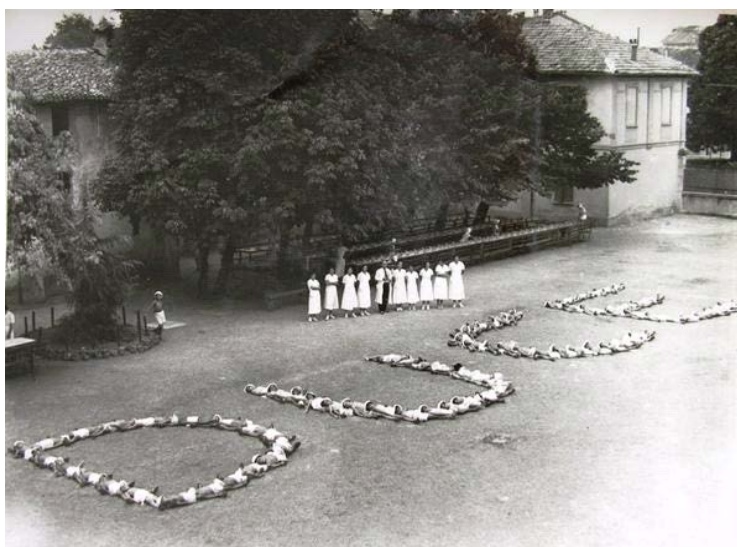
Existovalo ale i mnoho zajímavých a silných uměleckých skupin, jedna z nejvýznamnějších byla skupina Novecento (česky řečeno devět set), jejich myšlenkou a sloganem byl „*návrat k pořádku - ritorno all'ordine*“³. Bylo to umění, které po velkém nadměrném experimentování a zkušenostech s avantgardou, hlavně futurismem, se vrací ke klasickému umění, k čistotě formy a harmonii v kompozici. Také zde byly skupiny jako Scuola Romana (Římská škola) nebo také známá jako Scuola di via Cavour (podle známé Římské ulice), či Scuola del Bel paese (Škola Krásné země). Působila i skupina Il gruppo di Corrente (Skupina proudu), která byla proti diktatuře v Itálii. Dále: Ermetismo, Marinismo, skupina Nuove Tendenze, atd. (silní umělci té doby: Guttuso, Sironi, Manzú, Carrá, Piacentini, Mafai, Enrico del Debbio, Funi, futuristé atd.).

---

³Wikipedia: L'encyclopedia libera. www.it.wikipedia.org [online]. 2007 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://it.wikipedia.org/wiki/Novecento_%28movimento_artistico%29

I. I. II. Školy a třídy ve fašismu

Za doby fašismu působila v Italském školství takzvaná Reforma Gentile, která dostala jméno po neoidealistickém filozofovi Giovanni Gentile, ministru školství Mussoliniho vlády v roce 1923.

Na konci první světové války, na začátku fašismu, Itálie měla 36.975.000 obyvatel. Byla to země spíše zemědělská s velkým počtem analfabetů. V roce 1921-25 procento mladých lidí mezi dvaceti jedna letými a dvaceti devíti letými neumělo číst. Ještě horší byla situace u dívek, u kterých úroveň analfabetismu pro stejný věk byla třicet jedna procent. Bylo to velice působivé procento, pokud se srovná situace v jiných evropských národech.

Školy v Itálii měli chudý vzhled, třídy byly obyčejné, s křížem na zdi, po levé straně kříže visel portrét krále a po pravé straně portrét Vůdce. Vystavena byla i vlajka s kalendářem, na kterém byly označené dny, kdy má být vystavena.

Předměty na základní škole byly: Náboženství, počty, kresba a krasopis, expresivní četba a recitování, ortografie, četba a vypracovávající listy z jazyka, aritmetika a účetnictví, různé pojmy a fašistická kultura, zeměpis, dějiny, fyzika, přírodní vědy a hygiena a péče o člověka, právo a ekonomie, tělocvik, ženské a manuální práce, disciplína (chování).

PAGELLA N° 1997

dell' *alunno* *Vito* *Anna* figli di *Francesco* e di *Stefano*
 nat. a *Verona* comune di *Verona* provincia di *Verona* il *29 marzo 1922*
 alla Gioventù Italiana del Littorio con tessera N. *58513* frequentante la scuola elementare ⁽¹⁾ *femminile* classe *2ª*
 situata in ⁽²⁾ *Via S. Giacomo* comune di *Verona* prov. di *Verona*

Anno Scolastico 19 *31* - 19 *32* Anno *XIII* Era Fascista

MATERIE	CLASSI (1)	PRIMO TRIMESTRE	SECONDO TRIM.	TERZO TRIMESTRE	RISULTATO NELLO SCRUTINIO	ESAMI		NOTE
						PRIMA SESSIONE	SECONDA SSS	
Religione	tutte	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Canto	3ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Disegno e bella scrittura	3ª e succ.	<i>sufficiente</i>	<i>sufficiente</i>	<i>sufficiente</i>	<i>sufficiente</i>			
Letture espressive e recitazione	3ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Ortografia	2ª e 3ª							
Letture ed esercizi scritti di lingua	tutte	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Aritmetica e contabilità	tutte	<i>sufficiente</i>	<i>sufficiente</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Nozioni varie e cultura fascista	1ª 2ª e 3ª							
Geografia	3ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Storia e cultura fascista	4ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Scienze fisiche e naturali e igiene	4ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Nozioni di diritto e di economia	5ª e succ.							
Educazione fisica	3ª e succ.	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Lavori domestici e manuali	tutte	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Disciplina (condotta)	tutte	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Igiene e cura della persona	tutte	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>	<i>buono</i>			
Assenze giustificate	tutte							
Assenze ingiustificate	tutte							

Firma del
 1ª trim.
 2ª trim.
 3ª trim.
SI ATT
 che l' *alunno*
 (4) *Vito*
 (5) *Anna*
 alla (6) *quinta*
 ha completato
 grado (7)
 la Comm
 l' Insegn
Anna
 visto il Di
Anna

NOTE - (1) maschile femminile o mista. - (2) via, piazza o frazione. - (3) per le quali si assegna il voto. - (4) nome e cognome dello scolaro. - (5) è o non è. -
 (6) 2ª 3ª 4ª 5ª classe. - (7) inferiore o superiore, solo per la 3ª e 5ª classe.

Vysvědčení

Téma války se stalo hlavním prvkem ve školní výchově. Mělo za cíl vychovávat nový fašistický národ, nový nástroj obrany vlasti a expanze fašistické Itálie. Válečná témata se objevovala všude.

Nechybělo oslavování rodiny, základního společenského jádra, kde role ženy znamenala silnou ženu a plodnou matku, střízlivou hospodyni se silným duchem pro obětování. První, základní, a zřejmě jedinou kvalitou, kterou stát požadoval od italských dětí, byla poslušnost. Zákon ustanovil vojenskou kulturu ve školách, povinnou pro děti od 8 do 21 let. Paramilitární výchova byla základním pilířem fašistické pedagogiky.

Děti byly zapisovány ve čtyřech letech do skupiny „Synové Vlčice“, od 8 do 14 let do skupiny Balilla, od 14 do 18 let z nich byli Avantgardisté, a nad 18 let pak Fašistická Mládež. Paralelně vznikaly skupiny dívčí. Součástí programu byly uniformy, pochodování, výcvik a disciplína.

Od února 1929 byli učitelé základních škol povinni složit přísahu: „Přisahám, že budu věrný Králi, a jeho Královským následníkům, že budu loajálně dodržovat Statut a další zákony Státu, že nepřísluším, a nebudu příslušet asociacím nebo stranám, že budu plnit povinnosti s pilností a horlivostí, budu inspirovat moji činnost tak, abych vychovával mně svěřené děti pro Vlast, a s úctou k institucím Státu“.

O dva roky později byla přísaha nařízena univerzitním profesorům. Od roku 1938 se zákonodárství rozšířilo o rasové zákony proti Židům, fašismus prosazoval nadřazenost árijské rasy vůči národům Afriky a Židům, kterým byl zakázán vstup na všechny školy.

Intenzivní a každodenní propaganda se nutně projevila v práci a chování dětí, zejména ve slohové práci, v denících, ve výtvarném projevu. Ve všech předmětech, od italského jazyka, přes výtvarnou výchovu až po matematiku byly upraveny výukové materiály tak, že z každého zadání čísel propaganda.

Základním materiálem byl takzvaný Jednotný státní text, z jehož 219 stran plných 156 obsahovalo přímou, nebo nepřímou propagandu režimu.

viz. <http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011936.html> (stránka současné fašistické skupiny Itálie A.N.P.I.).

I. I. III. Výtvarná výchova ve fašismu

Knížka druhé třídy

„Vy jste záře života, vy jste naděje vlasti, vy jste především vojskem zítřka“

Školy ve fašismu měly jedno jednoduché pravidlo: ctít, slavit fašismus a Duceho. Ve výtvarné výchově toho naplno využily. Jak už jsem výše naznačil, umění ve fašismu bylo na totalitní režim dosti volné, jen pokud člověk ctil fašistickou ideologii, tím pádem se mohlo malovat téměř vše. Zajímavá věc ve fašismu byla ta, že teprve od roku 1933 kdy přišel v Německu k moci kancléř Adolf Hitler, v Itálii se zjevily první známky antisemitismu. Dříve ve fašistické Itálii neměli židé takové problémy začlenit se do společnosti a měli vůbec dobré možnosti, ale po roce 1933 Itálie začala hlásat nové hesla o rase člověka, respektive chránit italskou rasu, všude byly vystavovány tyto náměty, že je jen jedna správná čistá rasa. To se objevovalo později i ve tvorbách dětí ve školách. Například dítě mělo rozeznat podle obrázku židovské rysy na obličejích, aby vědělo, kdo je špatný a kdo ne.

V té době byli hlavně ve školách, po ulicích a všude v budovách vidět fašistické ikonografie po zdech. „FASCIO“ v češtině přeloženo jako „SVAZEK“, často zobrazován jako antický římský svazek, jako nositel zpráv. Typické ikony doby byly: portrét Mussoliniho (hlavní ikona), svazek, římský meč, italská rasa (občané v antických helmách držící vlajku národa), antické sochy nebo busty zobrazující tu „pravou rasu“, samopaly, lebky, vojáci s hesly „dobrá krev nelže“, „vyhrát a vyhrájeme“ atd. Školní děti, které byly tehdy nazývány „Balilla“, se učily například tomu, jak rozpoznávat jiné rasy a učitelé jim do hlav vštěpovali vůči nim nenávistné myšlení.

Fašisté a malí „Balilla“ se věnovali i kolonialistickému tématu, což byla válka a dobývání Etiopie. Malovali se velbloudi, „barevní otroci“, „negři“ a „naši vítězní vojáci“. Pak se kreslily obrázky na téma Soběstačnost, kde se zobrazovaly fašistické postavičky, jak sklízí pšenici na chleba, pod kterými byla hesla jako např.: „*Protože chleba, který jíme, je originální a Italský, v drážkách zasadíme pšenici, pšenici a další pšenici*“ nebo „*Bitva o pšenici*“⁴. Školy užívaly ikonografii, aby s ní děti dekorovaly sešity a dokonce se používaly tyto symboly i na vysvědčení. Dá se potvrdit fakt, že ikonografie byla prvním krokem kompletní „FAŠISTIZACE“ italských škol.

viz.<http://storicamente.org/indexVittorioCaporella>,

http://www.canegrate.org/xxvaprile/pdf/fas_def.pdfFascistizzazione dellascuola

„Chránit rasu“

Un giuoco che è una cosa seria
L'EBREO C'E' MA NON SI VEDE
ossia:
TROVARE IL GIUDEO

„Žid je, ale není vidět“, „najít žida“

⁴Canegrate. www.canegrate.org [online]. 2008 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://www.canegrate.org/xxvaprile/pdf/fas_def.pdf

I. II. Komunistický režim Československa

Zrod, doba, umění, výtvarná výchova

"Propaganda je politicky angažovaná činnost. Jejím cílem je přesvědčovat veřejnost o správnosti určitého světového názoru, vědeckých poznatků a určité politiky. Je do značné míry činností výchovnou, opírající se o jednotu ideologie, politiky a vědy. Objasňování nové situace musí být aktuální, srozumitelné, přesvědčivé a přitažlivé. Používá různého stupně racionálního a emocionálního sdělení, atraktivnosti ve využití formálních prostředků."⁵

---

⁵Výkladový slovník socialistické žurnalistiky: pracovní podklad k lektorskému řízení a dalšímu redakčnímu zpracování. Praha: SNTL, Nakl. technické literatury, 19<80>-, v. <2 >.

I. II. I. Vývoj komunismu

Jak už jsem zmiňoval výše, zásadní událostí po skončení 2. světové války pro Československo byl únorový převrat roku 1948, kdy se komunisté chopili moci. Ačkoliv měla prvotně idea komunistů podporu ve společnosti, po únorovém převratu pomalu docházelo k vystřízlivění, protože se začalo ukazovat, že představa komunismu se nerovná realitě.

Už brzy po převratu se začaly znárodňovat podniky, Národní shromáždění schválilo tzv. Ďurišovy zákony, které obsahovaly nařízení ohledně omezení držby půdy, revize zemědělské reformy, stanovení zemědělské daně atd. (viz. *Sbírka zákonů a nařízení*. 21. 3. 1948, roč. 1948.). Proti zemědělcům vedlo KSČ propagandu, ve které je označovalo jako „vesnické boháče“, nebo „kulaky“ (slovo převzaté z ruštiny, označení s pejorativním významem - státní zájmy poškozující sedlák, viz <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kulak>). Také vznikaly tábory nucené práce atd. Komunistický režim se stále více upevňoval: „*Rozběhla se kola politických procesů a zavládl strach ze Státní bezpečnosti.*“⁶ Nastala i tvrdá ideologizace, která měla za cíl vychovávat nové budovatele státu. InSTITUTE jako Sokol nebo Skaut byly zakázány a vznikly nové instituce pod vlivem komunismu, jako například Československý svaz mládeže.

Svou moc komunismus dále upevnil díky Ústavě Československé socialistické republiky, kterou přijalo Národní shromáždění roku 1960. Ústava ČSSR obsahovala několik zásad: „*Zásada svrchovanosti (suverenity) československého (pracujícího) lidu (čl. 2 odst. 1), zásada vedoucího postavení dělnické třídy v čele s KSČ jako vedoucí síly ve společnosti a ve státě (čl. 1 odst. 1, čl. 4)*“⁷ atd. I přesto ale došlo k jistému uvolnění situace a celkové nálady, například zejména v kultuře. Díky tzv. „odstraňování důsledků kultu osobnosti Stalina“ došlo k otupení sporů strany a kulturní sféry. Velký význam měla mezinárodní konference o F. Kafkovi, která se konala v květnu 1963 (viz. <http://www.totalita.cz/60/>). Vyvrcholením této doby se stalo Pražské jaro, které ovšem skončilo v roce 1968, kdy se prvním tajemníkem ústředního výboru Komunistické strany Československa stal Alexander Dubček. Téhož roku vstoupila do Československa vojska Varšavské smlouvy v čele s armádou Sovětského svazu, aby zastavila započaté reformy. S nástupem Gustáva Husáka do čela KSČ místo Alexandra Dubčeka v roce 1969 nastalo definitivně období „normalizace“.

V toto období byly například znovu rušeny některé v 60. letech obnovené spolky jako Junák, ale i reformy týkající se kultury, školství, cenzury, hospodářské soustavy atp. To se samozřejmě lidem nelíbilo, nicméně po demonstracích v srpnu roku 1969 předsednictvo Federálního shromáždění přijalo zákonné opatření č. 99/1969 Sb. (tzv. pendrekový zákon), které umožnilo tvrdě postihovat účastníky demonstrací a kohokoli, kdo „narušoval socialistický společenský řád“. Z vedoucích míst museli odejít lidé s liberálními názory, mnoha mladým lidem nebylo z kádrových důvodů umožněno studium. Tisíce lidí opustily dobrovolně nebo z donucení republiku. Úroveň občanských a hospodářských svobod se

⁶ Totalita. *Www.totalita.cz* [online]. 2007 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/50/50.php>

⁷ ZDOBINSKÝ, Stanislav a David L'vovich ZLATOPOL'SKIĚ. *Ústavní systémy socialistických zemí*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1988, s. 32.

vrátila zhruba na úroveň druhé poloviny 50. let. Normalizace silně působila i v polovině osmdesátých let, kdy se sovětský vůdce Michail Gorbačov pokoušel o reformu komunistického systému. (viz. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Normalizace>).

V Československu ale pomalu rostl vliv disentu a nevládních organizací, mezi které patřila například Charta 77. Ta poukazovala na porušování lidských práv, k nimž se ČSSR zavázala v mezinárodních smlouvách. V 80. letech se rovněž začal výrazně projevovat úpadek a to jak hospodářský, tak i kulturní a společenský. Surovinově byla země závislá z velké části na dodávkách ze Sovětského svazu. Koncem 80. let už se lidé méně a méně začali bát projevovat svůj názor. Vše vyústilo Sametovou revolucí v roce 1989, která znamenala pád režimu a přechod k demokratickým principům.

I. II. II. Umění v komunismu

Ani umění v komunismu neušlo cenzuře, alespoň ne v oficiální sféře, kromě uvolněnějších šedesátých let. Za oficiální proud v umění je považována SORELA, neboli socialistický realismus, který k nám přišel ze Sovětského svazu. Opíral se sice částečně o tvorbu z První republiky, ale jeho podobu determinoval právě sovětský vzor. I zde se dá opět říct, že spíše než samostatný umělecký styl byla SORELA nástrojem propagace komunistické ideologie a prosazování politické moci.

SORELA byla schválena jako oficiálním uměleckým směrem Ústředním výborem Komunistické strany Sovětského svazu. Tento proud se objevoval jak v literatuře, tak v hudbě, malířství, ale i architektuře atd. Jak je patrné z uvedených obrázků, díla byla opravdu jen nástrojem a jejich umělecká kvalita se odsunula na vedlejší kolej. Často se uplatňoval plakát, protože právě ten se hodil jako skvělý prostředek k propagaci. Na plakátech je možnost spojení sugestivních nápisů a apelačních gest - vyzývající, ukazující atp. Plakát se navíc zařazuje do užitého umění a primárně je určen pro masy, což dokonale splňuje požadavky komunismu na umění.

V malířství se jedná o popisný realismus. Jako hlavní námětový zdroj je obyčejný člověk, dělník, zemědělec, velmi ceněnou tematiku představovala i historická malba čerpající

z období husitství, Slovenského národního povstání, květnových a únorových událostí atp. Za „povolenou v rámci pravidel“ socialistického realismu byla považována také krajinomalba z hlediska socialistické výstavba a přestavby krajiny.

Neoficiálním proudem v umění byl v této době INFORMEL. Pro český informel byl totalitní systém a s ním spojené utlačování zdrojem, ze kterého čerpali. S totalitou totiž byly spojeny existenciální a úzkostné pocity, které umělci do svých děl promítaly. Hovoří se o strukturální abstrakci. Obrazy byly temné a neveselé, strukturálnost jenom umocňovala negativní pocity. Mezi nejdůležitější osobnosti českého informelu patří například Vladimír Boudník, s jeho strukturálními grafikami, často inspirované dělnickým prostředím a prostředím továren, kde se válela spousta poničených plechů. Dalšími umělci je například Zdeněk Beran, Jan Koblasa, sochaři Karel Nepraš, Aleš Veselý atd.

Aleš Veselý

Vladimír Boudník

I. II. III. Školství v komunismu

Do československého školství se obtiskla velkou měrou sovětská pedagogika. Zákon o jednotné škole, který vstoupil v platnost v roce 1948, sjednotil základní školy do devítiletého povinného cyklu. Střední školy byly sjednoceny do čtyřletých bloků, a vznikly učňovské školy. Zanikla tak například reálná gymnázia, která je možné ještě vidět ve filmech pro pamětníky.

„Od dvacátých let se v bývalém Svazu sovětských socialistických republik rozvíjela sovětská pedagogika jako teorie unitárního výchovně vzdělávacího systému založeného na marxisticko-leninských východiscích. V první fázi svého vývoje usilovala o komunikaci s reformními snahami západní pedagogiky (uplatnění činné a pracovní školy, prohloubení psychologických zřetelů při výchově, pedagogické snahy), od roku 1936 se orientovala na aplikaci tradiční evropské pedagogiky z hlediska potřeb socialistické společnosti.

Tato pedagogika výrazně akcentovala sociální výchovné cíle a výchovu chápala jako formování sovětského občana. Koncipovala jednotnou státní školu s důrazem na vzdělání přírodovědné a polytechnické. Po druhé světové válce ovlivnila pedagogické myšlení ostatních socialistických zemí. Z výrazných představitelů této pedagogiky, kteří se mnohdy dostávali do rozporů s oficiálními tendencemi, jmenujme trojici: Blonskij, Makarenko, Suchomlinskij.“⁸

Pozdější školské reformy přinesly jen menší změny, zejména však rok 1960 přinesl propojení s výrobní praxí. Na jednu stranu byly zachovány základní principy podle J.A. Komenského, na druhé straně se do československého školství silně prosadily sovětské postupy. Jejich hlavním propagátorem byl Zdeněk Nejedlý.

Do povinné výuky přišel ruský jazyk a literatura, občanská nauka se soustředila na přípravu dětí do zapojení do socialistického režimu. Nedílnou součástí byla branná výchova, a také cvičení civilní obrany. Tyto dvě disciplíny dramaticky zesílily v období tzv. studené války, a byly prosazovány na úkor jiných předmětů.

Průběžně docházelo k přepisování učebnic a překrucování dějin, podle toho, který vůdce byl právě oslavován. Zakladatelé Československa byli zapomenuti, období První republiky bylo tabu. Byla jen nová, socialistická republika.

Bohužel mnoho středoškolských a vysokoškolských profesorů končilo tzv. „u lopaty“, tedy u nucených manuálních prací, aby nemohli ovlivňovat studenty svými zkaženými názory. Paradoxně mezi nimi byli i komunisté, kteří nesouhlasili s režimem. V letech 1948 až 1954 se počet profesorů a docentů snížil z 1330 na 887, a bylo propuštěno na pět procent učitelů.

Sama profese učitele ztratila původní prestiž. Učitel kdysi býval velmi vážená osoba, byl považován za vzdělaného a moudrého, se schopností předávat vědomosti a kulturu dětem.

---

⁸ JÚVA, Vladimír a Vladimír JÚVA. *Stručné dějiny pedagogiky*. 6., rozš. vyd. Brno: Paido, 2007, s. 56-57. ISBN 978-80-7315-151-5.

V době režimu byl ovšem brán právě naopak, s neúctou. Na základních školách došlo k silné feminizaci, na venkově byli učitelé přesunováni z místa na místo. Učitelé byli přemísťováni v tak vysokých počtech, že šlo až o několik tisíc ročně. Tím samozřejmě trpěli především žáci, jimž chyběla kontinuální výuka jediné autority. Ve skutečnosti šlo o to, aby učitel nemohl dlouhodobě působit na děti nebezpečnými prvorepublikovými názory. (viz.totalita.cz)

Přístup ke vzdělání na středních a vysokých školách byl omezený jednak politickou angažovaností, a také známostmi. V praxi to vypadalo tak, že i velmi nadaný žák, či student, se na školu dostal hlavně, pokud byla jeho rodina politicky zapojená do režimu, nebo přes známosti a úplatky.

Estetická výchova byla poplatná režimu v plné míře. Oproti období První republiky došlo však ke snížení počtu vyučovacích hodin, celospolečensky došlo k estetickému útlumu. Republika se potýkala s obnovou země, zničené válkou, a duch budovatelství byl hlavní známkou nového období.

Socialistický realismus se promítl, jak už bylo řečeno, do všech oblastí. Dětská literatura uchovala částečně tradice, jakými byly pohádky a pověsti. Soudobá literatura již předkládala příběhy ze šťastné socialistické společnosti. Dokonce i některé předválečné knihy dostaly nový, socialistický kabát. Typickým příkladem je Ferda Mravenec od Ondřeje Sekory, který dostal nové, socialistické znaky.

Hudební výchova se opírala o velké české klasiky. Do škol ale přišel čas nacvičování budovatelských písní.

Školáci chodili povinně na divadelní představení, koncerty, ale především na exkurze do továren. To samo o sobě bylo pozitivní, protože to dětem rozšiřovalo obzor z „dospělého života“.

Výtvarné disciplíny byly rozvíjeny částečně na principech harmonie, do osnov byly ale zařazovány politické plakáty, témata továren a polí. Náplní výtvarné výchovy byly rozmanité výtvarné techniky. Mezi tvorbu patřila zátiší podle modelu nebo předlohy, malba v terénu, portréty a postavy spolužáků a jiné.

Typickými tématy práce ve třídě byly přípravy politických oslav:

- 1. Máj – svátek práce
- Únorové vítězství, tedy komunistický převrat z února 1948
- Velká říjnová socialistická revoluce – revoluce v Rusku roku 1917
- Osvobození Československa Rudou armádou 9. května 1945
- Mezinárodní den žen 8. března

Výtvarná témata byla jasně daná: převažovala rudá barva, komunistické symboly, oslava osvoboditelské Rudé armády. Děti připravovaly již zmíněné politické plakáty, mávátka do průvodu, v každé třídě byla politická nástěnka.

Ačkoli od pádu komunistického režimu v Československu uběhlo pouhých 25 let, a žijeme v době počítačů a internetu, není vůbec snadné dohledat kvalitní informace, a je takřka nemožné dohledat vzorky výtvarných prací dětí a studentů ze základních, případně ze středních škol. Skutečně se zdá, že se lidé snaží na smutnou minulost zapomenout, že všechny upomínky na tu dobu šly do odpadu, byly spáleny, nebo jinak zlikvidovány.

Nedá se ale jen kritizovat, i když při studiu materiálů k hodnocení československého totalismu bylo spíše obtížné najít kladná hodnocení. Materiály, které jsou z té doby, jsou poplatné tehdejší politice. Materiály současné jsou naopak většinou v duchu kritické nálady. Přesto se podařilo některé pohledy získat.

Kladem a přínosem ve výchově byla například silná a bohatá tvorba v dětské literatuře, ale zejména pak v loutkovém a animovaném filmu. Vznikala pozoruhodná díla, která slavila úspěch ve světě, za všechny rozhodně je třeba zmínit Karla Zemana, jehož dílo bylo již v jeho době předmětem výuky na školách v západních zemích.

Dalším významným počinem byla možnost lepšího přístupu ke vzdělání, především u venkovského obyvatelstva. Ačkoli na jedné straně politicky selektivní školství upíralo nesouhlasícím skupinám obyvatel vyšší vzdělávání, poskytlo naopak významnou pomoc právě v možnosti vzdělávání společensky slabším skupinám.

Komunismus poskytoval také jisté sociální jistoty. Lidé měli sice malé příjmy (s výjimkou profesí, které se k vyšším výdělkům dostaly legálně i nečestně), ale na druhou stranu měli sociální jistoty: bezplatnou zdravotní péči, příspěvky na děti i důchody.

II. Porovnání obou režimů

Není jednoduché říci, jak moc si byly tyto dvě ideologie podobné, neboť se mohou na první pohled zdát velmi podobné, ale přeci jen ideje a jejich postupy byly dosti odlišné. Celkově porovnávat fašismus s komunismem je dost těžký úkol. Je to už jen z důvodu, časově se tato dvě období neztotožňují.

Je důležité především zdůraznit, jaká to byla doba, jakým způsobem se žilo a podle toho se také dostat k pointě. Itálie zažívala těžkou krizi, která souvisela také s emigrací Italů do Ameriky, kam pluli s vizí, že jedou za lepším životem a do země možností. Československo zase zprvu spatřovalo v komunismu něco, co by mohlo nastolit dobrou situaci po druhé světové válce.

Zatímco komunismus je systém založen na teorii ekonomické rovnosti, a je zastáncem beztřídní společnosti, fašismus je nacionalistický systém s pevnými třídními rolemi, které jsou ovládané pomocí všemocného diktátora. Jak komunismus, tak fašismus vznikly v Evropě.

Zkusím porovnat některé znaky obou systémů na následujících řádcích z různých hledisek, přičemž „K“ je zkratka pro komunismus a „F“ pro fašismus.

Filozofie:

K: Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb. Volný přístup k spotřebním předmětům je možné díky pokroku v technologiích.

F: Stát musí získat slávu prostřednictvím neustálého dobývání, a války. Víra, že minulost je skvělá, a že stát může být obnoven.

Ekonomický systém:

K: výrobní prostředky jsou společné, negovat pojem vlastnictví v kapitálových statcích. Výroba je organizována tak, aby zajistit lidské potřeby přímo bez použití za peníze. Komunismus je založen na základě podmínek hmotné hojnosti.

F: Soběstačnost - národní soběstačnost. Silně proti mezinárodnímu trhu.

Náboženství

K: Všechny náboženství a metafyzika se zamítá.

F: Fašismus je občanské náboženství - občané uctívají stát přes nacionalismu. Stát podporuje pouze náboženské organizace, které jsou na národní úrovni.

Ideje:

K: Všichni lidé jsou si rovni. Vláda by měla vlastnit všechny výrobní prostředky, pozemky a také všechno ostatní. Lidé by měli pracovat pro vládu - kolektivní výkon

F: Jednota mezi podniky a státem, stát rozhoduje, co s osobním vlastnictvím. Přerozdělení bohatství.

Politický systém:

K: Obvykle formu totality, jak Marx je popsal v Komunistických manifestech.

F: Jeden charismatický vůdce má absolutní autoritu. Často je jako symbol státu. Poradci pro vládu jsou obecně vybráni dle zásluh, nikoliv demokratické volby.

Klíčové Zastánci

K: Karl Marx, Engels Fredrich, Vladimir Lenin, Lev Trockij.

F: Benito Mussolini, Adolf Hitler

Definice:

K: Mezinárodní teorie nebo systém sociální společné užívání majetku, osobní vlastnictví připadá státu. Odmítnutí volných trhů a extrémní nedůvěra kapitalismus v jakékoliv podobě.

F: Extrémně nacionalistický, autoritářský stát veden zpravidla jednou osobou v čele jedné strany. Vláda má přímou kontrolu tisku a všech dalších médií. Žádný skutečně volný trh.

Ekonomická Koordinace

K: Hospodářské plánování koordinuje všechna rozhodnutí týkající se investic, výroby a rozdělování zdrojů. Plánování se provádí z hlediska fyzikálních jednotek, místo peněz.

F: Podniky jsou v soukromém vlastnictví, ale stát diktuje výstupy a investice. Plánování vychází z předpokládaného pracovního výkonu.

Sociální struktura

K: Všechny třídní rozdíly jsou eliminovány.

F: Přísná třídní struktura vnímána jako nutné, aby se zabránilo chaosu. Všechny třídní rozdíly jsou vyloučeny. Nacismu svěří v „nadřazené“ rasy, i když italský fašismus původně rasistický nebyl.

Soukromé vlastnictví

K: Zrušeno. Pojem majetku je popřen, je využíván výhradně pro potřeby celého státu – tedy ve své podstatě všem občanům.

F: Povolené. Závislé na poslušnosti a užitečnosti pro stát, nutné předložit záměry, které musí být ve prospěch státu.

Klíčové prvky

K: Centralizovaná vláda, plánované hospodářství, diktatura „proletariátu“, společné vlastnictví výrobních nástrojů a výroby, bez soukromého vlastnictví. Rovnost mezi pohlavími a veškerým lidem, anti-demokratický. Jeden stranický systém.

F: Idealismus, centralizované vlády, sociální darwinismus, plánované hospodářství, anti-demokratický, extrémní nacionalismus, militarismus, rasismus. Tradiční, anebo přehnané genderové role. Jeden stranický systém.

Svobodná volba:

K: „Kolektivní hlas“, volby jako povinnost

F: Jedinec je považován za bezvýznamného, musí předložit k rozhodnutí vedení.

Diskriminace:

K: Teoreticky všichni členové státu jsou považováni za rovnocenné, pokud nijak „nevybočují“ a nevyhrajují se názory mířenými proti systému.

F: Víra v jednu nadřazenou rasu (podobně jako nacismus). Víra v nadřazený národ, zaměřeno i proti duševním nebo tělesným postižením, alkoholikům, homosexuálům, Romům, Židům atd.

Příklady a forma vedení:

K: V ideálním případě není vedoucí; lidé řídí přímo. Toto nebylo nikdy skutečně vykonáváno. Příklady komunistických států v současnosti – Kuba, Severní Korea.

F: Fašistické vlády jsou obecně v čele s jednou osobou: diktátorem.

Pohled na svět:

K: Komunistu je mezinárodní hnutí; Komunisté v jedné zemi se vidět v solidaritě s komunisty v jiných zemích. Komunisté nedůvěra nacionalistický národy a vůdce. Komunisté silně nedůvěřují "velký byznys".

F: Fašisté jsou ultra-nacionalisté, kteří silně identifikují s jinými národy a nacionalistických vůdců. Fašisté nedůvěra internacionalismus a málokdy řídí mezinárodními dohodami.

Fašisté nevěří v pojetí mezinárodního práva

Prostředky kontroly:

K: Sdružování se, propagandu, psychický nátlak – udržování lidí ve strachu pod různými výhružkami, atp.

F: Propaganda, shromáždění, atp.

II. I. Komparace vybraných totalitních režimů v prostředí školy

Změny, které nastaly kvůli režimům, se týkaly nemalou měrou i výchovy dětí a mládeže, ale také výchově učitelů, kteří byli a jsou nositeli vzdělávání nové generace, a jsou na ně kladeny zvláště velké nároky, ať jde o politickou příslušnost, či o věrnost režimu.

K záporným rysům patří nesvoboda projevu a zamezení přístupu zdrojů informací z tzv. „druhé strany“, tedy z politicky nepřátelského prostředí. Jako klad by se dala uvést například dobrá disciplína, kterou děti díky tomuto vzdělávání získaly.

Srovnání výše zkoumaných režimů, tedy italského fašismu, a období komunismu od roku 1948 do roku 1989 v Československu, má několik zásadních aspektů:

- Italský fašismus začíná ve 20. letech 20. století, a končí společně s ukončením 2. světové války. Režim v Československu naopak začal po skončení 2. světové války a po novém politickém rozdělení Evropy.
- Z předchozího bodu vyplývá, že fašismus byl jedním z hybných momentů 2. světové války, a byl tedy primárně militantní. Děti byly ve školách vychovávány pro aktivní účast v boji a pro aktivní účast na budování silného impéria. Naproti tomu děti v poválečném Československu byly vedeny k mírovému budování a obnově vlasti a maximálně k případné obraně proti napadení, ne boji jako takovému.

V oblasti estetické výchovy byly děti v Itálii vedeny k silné propagandě, a tak tomu bylo i u dětí československých o několik desítek let později. Proto je pro fašismus typický příklad dětí se vztyčenou paží, někdy i v tisícovém šiku. Socialismus naopak volí budovatelské vzory: pracující v továrnách a na polích.

Ze srovnání vyplývá, že v obou systémech byly použity ve výchově dětí a mládeže stejné, či blízké nástroje, ale cíle byly odlišné. Zatímco fašistické umění mělo jako zdroj inspirace antický Řím, významnou rasu a velkolepé monumenty, reálný socialismus volil novodobé monumentální stavby bez historického precedentu. Sovětský svaz nemohl stavět na carské minulosti, kterou sám odsuzoval, a který byl bližší francouzské kultuře, se kterou se ruská šlechta částečně identifikovala. Sovětský Svaz přišel s novým stylem, který se opíral spíše o konstruktivismus a moderní slohy.

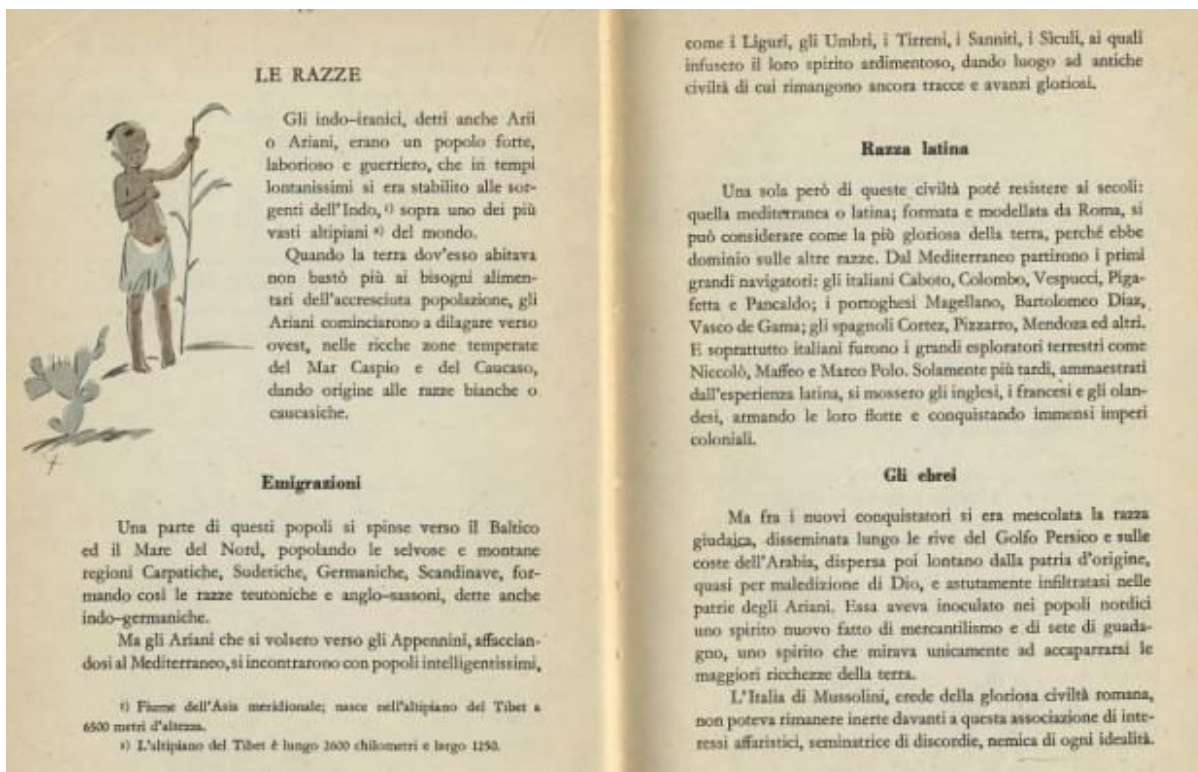
III. Manipulace učitelů ve fašismu

Diktatura jako forma vlády poskytuje přesné předpisy v oblasti vzdělávání. Mussolini se obklopil spolupracovníky, kteří se zabývali otázkami spojenými se vzděláváním. Prohloubení rolí škol a učitelů bylo cílem jejich práce.

Jak se ve školách učilo o rasách:

obrázek židovského dítěte, který se sám zobrazuje jako fašistický „Balilla“ (žák fašista)

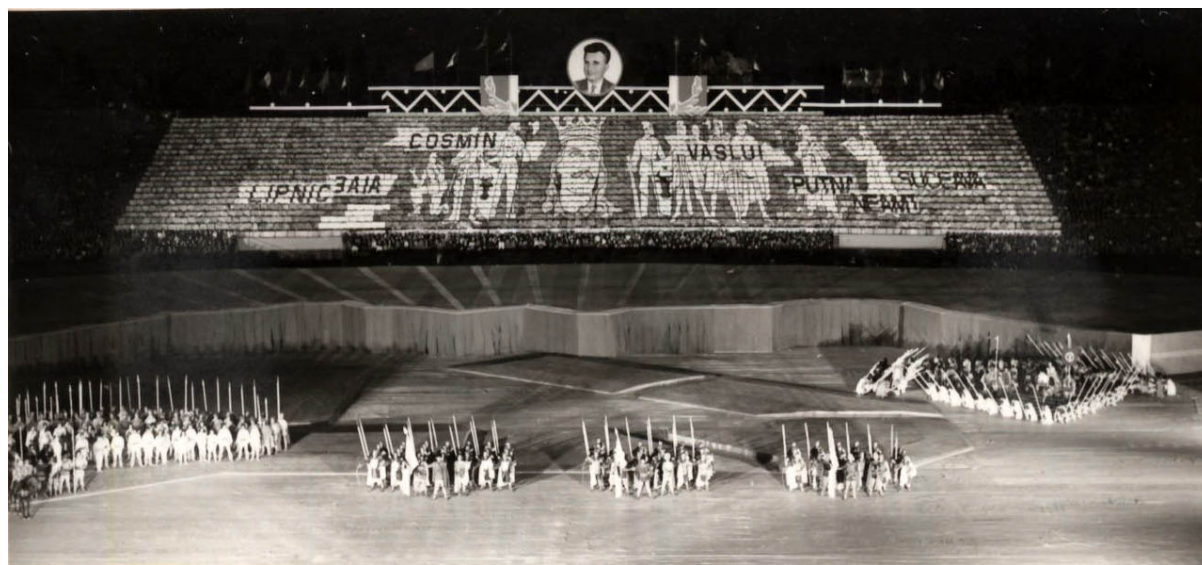

Učebnice o rasách, kde se popisují rozdílności, latinská rasa, židovská rasa atd.

Jak už jsem dříve uvedl, víceméně veškerá manipulace lidí, ne jenom děti probíhala ve formě ikonografie. Všude, kam jste se podívali, byl plakát s hlavou Duceho, každý sešit měl obal s nějakými znaky a hesly, dokonce i vysvědčení obsahovalo podobné obrázky. Během výuky se děti často shromažďovaly ve velkých síních, kde je učitelé učili o „dokonalé rase“, po stěnách všude vysely velké vlajky národa, hlášky, že „my jsme tou nejlepší rasou a zemí“. Školy někdy navštěvovali vojáci, kteří dětem o fašistických ideálech přednášeli. Toto všechno dítě, a nejen to, muselo každý den vnímat, žít v takovém prostoru, což mělo za následek, že mnozí byli z této ideologie nadšení, fandili fašistům, doma nebo s přáteli si o tom vyprávěli atd. Některé děti, strženy takovým prostředím, se nemohly dočkat, až také dostanou jednu uniformu a zbraň do ruky (zbraně byly často zobrazovány na sešitech a na plakátech).

Celá tato záměrná manipulace byla tak účinná a skvěle rozpracovaná, že nebylo téměř možné se na nějakou chvíli oprostít. Všude byly nějaké fašistické znaky, bylo třeba slyšet zvuky na ulicích nebo v rádiu, např. různé fašistické hlášky, nebo stačilo jen vidět, jak se lidé po starořímském převzatém způsobu zdraví na ulici. Propaganda byla vše obklopující a pro mnohé lidi až strhující. Mnozí fašistům fandili, podporovali jejich ideologii a převzali stejné názory na vidění okolního světa.

IV. Manipulace komunistických učitelů a vzdělávání:

Pro komunistické režimy je typické pořádání masových akcí, protkaných komunistickou symbolikou a uctíváním vysokých představitelů režimu. Příkladem je například toto historické představení v socialistickém Rumunsku.

S propagandou se člověk před listopadem 1989 setkával doslova na každém kroku a při každé příležitosti: Měl si být vědom, že KSČ je všude. Už od základní a střední školy mu byl v učebnicích a výuce vštěpován pokrivený obraz historie i tehdejšího světa, propaganda na něj působila v mládežnických či zájmových organizacích, na ulicích, během režimních rituálních oslav, valila se na něj z výloh obchodů, z televizních zábavních pořadů, seriálů i detektivek, podléhalo jí výtvarné umění, krásná literatura i film. Vedle denního tisku se promítala i do barevných víkendových magazínů.

Každá analýza propagandy se logicky soustředí na texty, například na obsah učebnic. Ale v případě škol je neméně důležité – možná důležitější – celkové formování. Komplexní hodnocení žáka například vycházelo ze základních premis, že režim se všechno dozví, že je výhodnější být vůči němu konformní, že děti nesou odpovědnost za své rodiče nebo že vysokoškolské studium je vzácné zboží na příděl.

Kromě škol probíhala propaganda a manipulace i v různých organizacích, jako například Pionýr. Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže (zkratka PO SSM) byla dominantní organizací v 70. a 80. letech. Pionýr měl kromě jiného také vládnoucí KSČ usnadňovat působení na mládež, zejména děti, co ještě docházely do školy. Vznikla v lednu 1970, kdy se do ní přeregistrovaly oddíly ze zakázaných dětských organizací.

V období normalizace, KSČ vedená Gustávem Husákem dosáhla ustavení Federální rady dětských a mládežnických organizací ČSSR, znovu započal proces vedoucí k obnově struktury jednotné organizace pod vlivem KSČ. SSM se stala na všech územních úrovních součástí složek Národní fronty, ovládané komunisty.

Členem organizace se mohlo stát dítě ve věku 6 až 15 let, dítě muselo být žákem základní školy, občanem ČSSR a muselo složit slib. Po složení pionýrského slibu prostřednictvím některého oddílu a se souhlasem rodičů se pak mohlo stát členem. Členství mohlo zaniknout buď rozhodnutím dítěte, nebo po ukončení školní docházky, nebo výjimečně vyškrtnutím pionýrskou skupinou.

Symboly PO SSM

- Nejvyšším symbolem byl Rudý prapor PO SSM, věnovaný v roce 1971 pionýrské organizaci k jejímu 25. výročí. Tento prapor byl uložený v *Domě československých dětí* na Pražském hradě, v budově Starého purkrabství. Stejně rudé prapory měly také krajské a okresní rady a pochopitelně také všechny pionýrské skupiny působící ve školách
- Pionýrský šátek byl červený a měl tři cípy
- Odznak se znakem, které se nosily přišité na pionýrském kroji

Zákony pionýrů

- Pionýr je oddaný své socialistické vlasti a Komunistické straně Československa.
- Pionýr je přítelem Sovětského svazu a obhájcem pokroku a míru na celém světě.
- Pionýr ctí hrdinství práce a boje.
- Pionýr svým jednáním, učením a prací prospívá socialistické vlasti.
- Pionýr je hrdý na svoji Pionýrskou organizaci SSM.

DIDAKTICKÁ ČÁST

I. Výzkumný program pro děti ZŠ a SŠ

I. I. Pravidla výuky a celkového programu

Tento experiment se bude provádět na základních školách, základních uměleckých školách, na středních školách a na středních uměleckých školách. Věkově od šesti let až do osmnácti let. Program bude tedy určen pro děti a studenty, kteří výtvarnou výchovu budou absolvovat jednou až dvakrát týdně, podle toho, jak ředitel školy ustanoví rozvrh. Co se týče středních škol, bude záležet na tom, jaký systém škola bude mít. Pokud bude škola mít pro žáky tu možnost, že si budou moci volitelně vybrat nějaký předmět, ze kterého by maturovali a vybrali si výtvarnou výchovu, je možné zařadit více aktivit. Především pro tyto žáky bude program zajímavý z důvodu, že to bude něco, co budou chtít dělat a vyučování by je mohlo dobře motivovat.

Cílem mého programu je to, aby studenti mohli volit prostředí, které bude obsahovat takové stimuly, jaké jsou jim příjemné. V úvodu už jsem mluvil o tom, jak člověka dokáže ovlivňovat prostředí a jeho aspekty, jako je například společnost lidí, hudba, nebo naopak samota, ticho a klid. Studenti by podle mě měli mít možnost, aby si například mohli spolu při jejich tvorbě povídat, nebo poslouchat hudbu. To vše by ale samozřejmě muselo být s ohledem k ostatním, co naopak uvítají spíše klidné prostředí a s ohledy na to, že ve škole jsou určitá pravidla, která žáci musí dodržovat. Z výtvarné výchovy podle mého programu by se nesměla stát nezřízená zábava. Nicméně není podle mě na škodu, povolit studentům určité možnosti. Pokud panuje ve třídě atmosféra, kde spolu nesmí nikdo promluvit, nemůže vzniknout moc inspirativní prostředí. Nemyslím si, že když se studentům při výtvarné výchově zakazuje mluvení se spolužáky, zlepšuje se tím celkové pracovní nasazení. Rovněž se domnívám, že to, že si bude chtít nějaký student pustit do sluchátek jeho oblíbenou hudbu, je špatné. Pokud má někdo pocit, že ho hudba při tvoření stimuluje, uvolňuje ho v jeho projevu, inspiruje ho, proč mu to nedopřát? Pokud žáci budou stále dávat pozor na to, čemu se mají věnovat a ve třídě bude panovat tvůrčí, nikoliv rušivá atmosféra, nevidím problém v tom, umožnit studentům uvolnit se podle toho, co je jim příjemné.

Co bych také shledával důležitým je to, aby žáci v rámci hodin občas navštěvovali výstavy, jak se starším uměním, tak i se současným. Je důležité, aby věděli nejen to, jak se umění vyvíjelo, ale i to, jak vypadá dnes, jaké jsou jeho možnosti, jak se vývoj posunul, jaká dnes existují média ve srovnání s minulostí atd. Navštěvování výstav shledávám jako důležitou součást mého programu, protože vidět na vlastní oči umění je neskutečně důležité. Setkání s realitou vyvolá zcela jiné pocity, než když jen učitel ukáže špatnou reprodukci na počítači. Seznámení s galerijním prostorem a uměním může být velmi inspirativní a může žákům ukázat, co všechno lze vytvořit.

Kromě samotných výstav je dobré dávat žákům k dispozici i literaturu, která se věnuje umění. V průběhu hodin je možné žáky průběžně seznamovat se zajímavými osobnostmi, které pro ně mohou být inspirací. Na některé umělce je možné dobře navazovat ve

výtvarných úkolech, nebo je skrze ně seznamovat s různými technikami - např. dadaisté koláž, M. Ernst Frotáž atp. Průběžné sledování uměleckých děl může být velmi inspirativní a zároveň poučné.

Co bych rovněž do programu rád zařadil, je plenérová tvorba. I kdyby měli studenti vyjít pouze do bezprostředního okolí školy, i to je podle mě důležité. Všude se dají nalézt určité aspekty, které budou moci pomocí výtvarné tvorby zpracovávat a to i jinými médii než je například kresba nebo malba. Venkovní prostor skýtá spousty možností a může žáky vytrhnout z každodenního stereotypního učení se ve třídách. Venku žáci mohou sledovat proměnlivost všedních věcí, sledovat reálné proměny světla a stínů nezakreslených zářivkami, vnímat okolní ruch města, nebo klid a harmonii přírody.

Důležitá je i osobnost učitele. Někdy podle mě může být velmi složité dnešní děti zaujmout, zvláště pokud výtvarnou výchovu vnímají pouze jako „volnou hodinu“, při které nemusí nic dělat. Je těžké je vytrhnout z tohoto omylu. Důležité je neustrnout, sledovat i vyvíjející se technologie, protože umění dnes zahrnuje například i digitální kresbu, tvorbu v různých počítačových programech atd., což může být pro některé žáky jako dobrá alternativa „běžné“ tvorby. Ukázat to, že umíme zacházet s technologiemi, může být dnes pro studenty atraktivní. Také si myslím, že pokud učitel nastaví pravidla, díky kterým bude panovat určitá volnost, která bude spočívat v tom, aby si zvolili nějaký podnět, jako např. hudba, který jim umožní lépe tvořit, může být pro žáky příjemné. Pokud se budou chovat v mezích a s respektem vůči volnosti, co jim v těchto ohledech bude dána, uvědomí si, že výtvarná výchova nemusí být jenom za trest, ale že je to i způsob, jak se uvolnit, nebo způsob, jak se naučit vytvořit něco, z čeho budou mít dobrý pocit.

Hesla nebo cíle této výuky budou energie, radost, poznávání a samozřejmě tvoření.

„ Koncepce tvořivého vyučování je zaměřená na rozvoj tvořivého potenciálu žáků. Představuje komplex teoretických a empirických poznatků v oblasti cílů, metod a nástrojů, které směřují k rozvíjení tvořivosti žáků a k formování tvořivé osobnosti ve výuce. Vychází hlavně z nosných poznatků současné psychologie a pedagogiky o distribuci tvořivosti v lidské populaci a o jejím rozvoji v procesu edukace.“¹

---

¹LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Tvořivé vyučování*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003, s. 59. ISBN 80-247-0374-2.

II. Aktivity

Uvedu čtyři aktivity, které jsem si pro děti připravil, hlavně pro děti základní školy. Aktivity budou i tematiku vztahující se k totalitním režimům. Zajímalo mě, co si myslí o různých attributech vyskytující se v propagandistických heslech, k čemu se vztahují, co může representovat takový symbol a jak to celkově vnímají, když se s totalitním režimem na vlastní kůži nikdy nesetkaly.

Následně jsem vymyslel i aktivity, kde budu zkoumat podněty typu hudba, děti budou muset přejít rovnou na jejich vlastní fantazii a zkusit si představit díky jejich pocitům, jestli se dá vůbec hudba nebo nějaké jiné fenomény popsat barvou a nějakými tahy, jakou barvu má určitý tón z houslí atd. O hudbě například krásně hovořil artefiletik Jan Slavík v kapitole o fiktivních světech v knize Umění zážitku, zážitek umění.

V aktivitách chci tedy sledovat to, jakým způsobem žáci vnímají určité symboly z totality, zároveň jsem i navrhnul takové úkoly, které by byly dobře realizovatelné v rámci mnou navrženého programu pro vyučování výtvarné výchovy.

Téma aktivity: Gesto

První aktivita by se zaměřovala na znaky a gesta z dnešní, nebo z dřívější doby. Je mnoho ručních gest, které symbolizují buď nějaký pozdrav, nebo nějakou subkulturu, hudební žánr, nebo nálady, jako například vztek. Celkově ruka je dokonalý komunikativní nástroj, se kterým si bohatě vystačíme, dovedeme si s ní vymýšlet jasné znaky/gesta, které jsou dnes ve společnosti tak v žitě, že téměř každý do malé chvíle ví, co vidí za gesto, co znamená a nějak na něj reaguje. Aktivita bude tedy o tom, že si každý žák vybere vlastní gesto nebo znak, který by nějak namaloval a snažil se vystihnout nebo popsat jeho význam pomocí barev, linií a klidně i nějakými figurami, jak budou chtít. Na konci výuky by odprezentovali jejich dílo, ukázali, jaký znak si vybrali a řekli něco málo o něm a jeho významu. V této aktivitě půjde o to znázornit a převést nějaké komunikativní gesto do jiné formě komunikace, což bude malba.

Místo a doba trvání:

Ve třídě, čtyřicet pět minut

Obsah činnosti:

- vybrat si znak/gesto, zobrazit barevně jeho myšlenku/význam nebo spíše, co to evokuje (barvy, symboliku atd.), namalovat význam, cokoliv co děti o znaku vědí a co to podle nich představuje.

Cíl činnosti:

Spíše důležité než to, co ve znacích žáci vidí, bude hlavně to, že se pokusí použít vlastní fantazii, budou o tom nějak uvažovat a pracovat se symbolem. Na konci si děti představí jejich díla a všichni budou moci vidět a poslechnout si, jaký má podle ostatních dětí tento znak význam a co představuje (vyučující bude moci také zasáhnout do prezentace a třeba žáka poupravit, pokud bude lépe znát význam znaku/gesta). Bude zajímavé pozorovat, jak vnímají gesta, které v minulosti mohla mít jiný význam, než který děti chápou dnes. Některé symboly se dnes totiž mohou využívat v jiném kontextu, než jak tomu bylo dříve. Například zařatá pěst znamenala symbol moci a síly na fašistických, nebo komunistických plakátech, dnes se takto formovaná ruka může zdát dětem jinak, může pro ně znamenat něco jiného, neuvědomí si, že byla součástí propagandy totalitních režimů.

Pomůcky: (barevné zpracování dle výběrů žáků)

- bílý A4 papír, tužka, pastelky, tempery, akvarely, štětce, voda a kelímeček, guma, ořezávká.

Popis průběhu:

Učitel žákům představí novou aktivitu, která se bude zaměřovat hlavně na ruční gesta/znaky, které se ve společnosti, nebo respektive přesněji řečeno v různých komunitách

používají a znamenají většinou nějakou emoci, pozdrav, znak nějaké vymyšlené skupiny atd. Vyučující řekne dětem, ať si vyberou znak, který chtějí zpracovávat a musí namalovat na papír pomocí barev, linií, jejich vlastní fantazie význam znaku. Obraz může být abstraktní, ale i konkrétní. Na konci výuky učitel zastaví děti, řekne jim, aby každý v rychlosti odprezentoval jejich dílo, ukázal, jaké gesto si vybrali a pokusili se popsat jeho význam. Učitel třeba poopraví žáka a pokud si žák vybere znak, který učitel dobře zná, může dětem říct nebo vyhledat jeho starý význam z minulosti, aby si uvědomili, že nějaké znaky v minulosti představovali něco jiného a že postupem času se využily k jinému konceptu.

Druhé téma aktivit: Tón (barevný/hudební)

Tento úkol bude jak pro žáky ze základní školy, tak pro středoškoláky. Žáci se budou věnovat až orfistickému tématu, budou muset vyslechnout nějakou hudební skladbu dle výběru a namalovat jeden motiv v písni (jeden rytmický moment v písni) nebo zkráceně a jednoduše jen samotný jeden tón v písni. Teď ale bude záležet, jakému žánru se budou věnovat, rozhodně vážná hudba je velice bohatým zdrojem nebo souborem mnoho instrumentů, emocí a příběhů, které mohou člověka silně zasáhnout. Je ale možnost poslechnout si nějaké starší písně, třeba středověké až antické, kde se hodně bubnuje, hraje na píšťalku a hraje se na různá chrastítka, řehtačky a klapačky (perkusní nástroje). Antická hudba nemusí být instrumentálně tak bohatá, jako klasická hudba, ale dá se z ní vyčíst, podle tónu a lehkých výkyvů, dechů, nádechů, pocity muzikanta, způsob a atmosféru tehdejšího života a celý děj příběhu. Teď je ale otázka, jestli dát všem žákům ve třídě jednu samou skladbu, abychom viděli, jak každý vidí nebo cítí ty samé tóny, nebo jestli si každý vybere svou vlastní hudbu, z které se inspiruje. Jelikož inspirace je u žáků důležitým prvkem při tvorbě děl, dám jim volnost, aby si vybrali, co chtějí, ale pro zajímavost bychom na první hodině zkusili i jednu skladbu (moment) pro všechny. Ideálním prostředím tvorby bude buď třída, nebo můžeme zkusit i jet někam do přírody (jedině za teplého počasí), kdy při hudbě budou moci cítit vůni stromů, rostlin, dívat se na oblohu. Tyto všechny stimuly by mohly při poslechu vážné hudby dost pomoci a žáci by se jimi mohli také inspirovat.

Místo a doba trvání:

Třída nebo v přírodě, čtyřicet pět minut

Obsah činnosti:

Malovat v písni jeden motiv (moment) nebo samotný tón na papír/plátno. Pokusit se o to, napasovat nějaký tón k nějaké barvě - rychlý tah k ostrému tónu, silnější tahy těžkému rytmu atd. Pokusit se jak nejlépe ušima a rukama vystihnout charakter písně, jak hudbu převést do pozorovatelného artefaktu.

Cíl činnosti:

Žák by z této tvorby získal zajímavou zkušenost, snaha vnímat a vytvářet obrazy rovnou ve své hlavě díky samotnému poslechu. Mohly by začít okolní svět více vnímat a přehodnocovat díky využitím více smyslů, což by dodalo jejich budoucí tvorbě větší váhu.

Pomůcky: (barevné zpracování dle výběrů žáků):

Tužky, pastelky, tempery, akrylové barvy, akvarely, olejové barvy, voda a kelímek, terpentýn, štětce, guma, ořezávátka, A2-A1 čtvrtka, plátna, dřevěné desky, stojany, uhly.

Popis průběhu:

Vyučující vysvětlí žákům, že se mají na příští týden připravit, že proběhne aktivita na téma Tón a mají si sebou přinést jejich barvy, uhly a plátna/papíry z domova, které jim jsou nejpříjemnější a aktivita bude spočívat v tom, že si poslechnou jeden moment ve skladbě a přitom budou muset namalovat barevně jeden určitý rytmus, jak si ho představují a jakou barvu, charakter a děj podle nich má vybraný moment . Nebo si mohou vybrat druhou možnost, kde by namalovali jeden samotný tón z celé skladby. Učitel vysvětlí, že půjde o to, abychom viděli, jak dokážeme přemýšlet jinak, než jen očima a vidět nějaký pokus převést v našem mozku zvuk do nějakého viditelného jevu. Následně jim ještě vysvětlí, že přes příští týden si budou muset přinést mobily nebo MP3 a sluchátka, kde budou mít vlastní vybranou skladbu, kterou by chtěli malovat.

Děti, až přijdou na hodinu, kde má vše proběhnout, umístí po třídě stojany, nebo si sednou ke stolům atd., učitel pustí nahlas skladbu, žáci začnou poslouchat a pomaličku začnou malovat, malování bude na třicet pět minut a zbylých deset minut si prohlédnou navzájem své práce. Další hodinu to proběhne stejně, jen každý bude poslouchat svou vlastní hudbu pomocí MP3 nebo mobilního telefonu a sluchátek.

Třetí téma aktivit: Cesta do Drážďan

Tato aktivita bude pro všechny věkové kategorie na základní a na střední škole. Drážďany, nebo podobná místa se silnou atmosférou (v případě Drážďan by šlo žákům ukázat fotografie z doby, kdy město bylo vybombardované, aby si uvědomili, jaké hrůzy zde mnozí prožili a zároveň uvidí vůli, díky které město znovu vystavili). Děti by si s učitelem prošli přes den město a později namalovaly obrazy, v čem jim to město přijde odlišné, než Praha na kterou jsou zvyklí a vědí, jak vypadá. Šlo by konkrétněji o ztvárnění například rozdílností v architektuře, objemu města a mapy, třeba tvar řeky apod. Hlavně u architektury je důležitý fakt, že město je v podstatě nové kvůli tomu, že museli po vybombardování města vše postavit znovu, tím pádem architektura je nová a dodává městu zcela odlišný charakter než je Praha, kde se prolínají umělecké slohy, vystopovatelné až do románské doby. Projekt bude vykonáván v létě, proto budou moci žáci využít příležitosti a rovnou malovat v

Drážďanech v nějakých veřejných prostorech, jako je třeba park (samozřejmě pod dohledem vyučujícího). Tato aktivita by se realizovala, aby děti měly tu možnost cestovat, hýbat se a poznávat nová prostředí, která mají velice dobrý vliv na jejich budoucí tvorbu a představivost.

Místo a doba trvání:

Drážďany, na celý den (plánově od devíti ráno do sedmi večer)

Obsah činnosti:

Všímat si svého okolí a namalovat odlišnosti mezi Prahou a Drážďany, vnímat atmosféru a náladu místa a snažit se jí zachycovat

Cíl činnosti:

Vidět schopnost dětí, jestli se opravdu dívají, co mají kolem sebe, a jak s vizí dovedou pracovat

Pomůcky: (barevné zpracování dle výběrů žáků):

Tužky, pastelky, tempery, akrylové barvy, akvarely, olejové barvy, voda a kelímeček, terpentýn, štětce, guma, ořezávátka, A2-A1 čtvrtka, plátna, dřevěné desky, stojany, uhly.

Popis průběhu:

Vyučující seznámí s touto aktivitou dostatečně dopředu, z důvodu, že je nutná konzultace s ředitelem školy a samozřejmě i s rodiči. Plán výletu bude cca. na deset hodin (od devíti rána až do sedmi večer), předpokládaný odjezd by byl zhruba v šest ráno, jelo by se autobusem a večer by se jelo zhruba v sedm hodin. Od devíti ráno se děti s učitelem podívají na mapu města a bude jim řečeno, kam se dnes všude půjde a v kolik hodin budou pauzy atd. Nejprve se třída projde po jedné části města (ulice, náměstí, pomníky, kostely) a učitel bude přitom vyprávět stručné dějiny Drážďan (děti si budou muset občas něco napsat do sešitu, aby jim něco utkvělo v hlavě). Po prvních prozkoumaných místech se třída půjde naobědvat do místní restaurace. Poté si prohlédnou děti zbytek míst, kam měly v plánu zajít a potom se hned půjde do místního parku, nebo na náměstí apod., kde si děti rozloží papíry u dřevěných stolů a začnou si kreslit a malovat.

Čtvrté téma aktivit: Nové město/národ

Aby děti nemusely jen malovat, vyučující si pro žáky připraví téma Nové město, jejichž cílem bude z modelovací hlíny vybudovat městečko, které bude obsahovat: radnici, místo, kde se občané budou scházet a seskupovat, pak například třeba zeď kolem města, řeku, příroda,

domečky pro občany, nějaké obchody, restaurace, nějaká zábavná místa, park atd. Toto téma by děti mohlo hodně bavit, protože se do toho zapojuje hodně představivosti a v dnešní době hodně hrají hry na počítači s častou tematikou budování království, měst atd. Tato aktivita bude mít spojitost s režimy, o kterých jsem psal v teoretické části. Dítě bude muset ve své podstatě vymyslet svůj vlastní národ, třeba i s vlajkou a nějakými znaky, co koncept jeho/jejího města popisují. Určit pravidla, jak to město bude pracovat, jestli to bude opravdu jen militantní město určené k ochraně a dobývání, nebo jestli to bude mírumilovná vesnička, která nebude mít ani zdi kolem sebe. Vidět způsob, jak dnešní děti o těchto věcech uvažují, bude určitě zajímavé. Bude zajímavé sledovat, co považují za důležité, v čem spatřují podstatné aspekty pro dobře fungující město. V této aktivitě se děti budou moci se svou fantazií hodně vyjádřit.

Místo a doba trvání:

Ve třídě, tři vyučovací hodiny

Obsah činnosti:

Vybudovat z pouhé hlíny městečko, znak jakéhosi nového města nebo národa a s nějakou vizí, jakým způsobem by mohlo fungovat.

Cíl činnosti:

Vidět, jak jsou dnešní děti schopné vnímat koncept města a k jakému proudu by se spíše uchýlovaly, jak moc jsou třeba zahlcené filmy a hrami, kde jde pořád o válku a dobývání. Jestli si děti spíše vyberou vést národ v nějaké určité diktatuře nebo v demokracii.

Pomůcky:

Hlína na modelování, voda v kelímku, plastové nožičky a vykrajovátko, dřevěná deska

Popis průběhu:

Vyučující představí žákům úkol pro dnešní den, vysvětlí jim, aby postavili městečko, znak a vymysleli nějakou strategii národa, podle které by měli pocit, že by město nejlépe prosperovalo.

Děti budou muset stavět městečko na dřevěné desce, kterou pak na konci třetí hodiny lehce přinesou dopředu k učiteli, kde se bude prezentovat. Budou mít na tento projekt tři vyučovací hodiny, aby měly dostatek času vše vymyslet a ztvárnit.

PRAKTICKÁ ČÁST

I. Osobní malba a projev

Většinou maluji obrazy při poslechu hudby, ale tentokrát jsem se rozhodnul, že udělám experiment. Namaloval jsem čtyři obrazy a vždy jsem byl při malování obrazu stimulován rozdílnými podněty. V tomto experimentu jsem zkoumal, jaké prostředí a jaký podnět mě osobně nejvíce vypomáhá v procesu malby, nebo jestli mě nějak ovlivní jiný podnět k jinému vnímání a zobrazování. Nemůžu přijít na univerzální jeden výsledek, který by platil pro všechny lidi, protože každý je jiný, má rád jiné věci, měl jiné dětství, jiné vzpomínky atd. Na konci nicméně uvedu, jaká to byla zkušenost, proč a jak si myslím, že mě podnět ovlivnil malovat způsobem, jak jsem maloval, co to ve mě evokovalo, co jsem cítil za energii atd. Osobně dávám velké naděje do hudby, protože během hudby jsem při malování cítil hodně energie, která mi proudila celým tělem. Tahy štětce jsou tím pádem hodně dynamické, moje ruka byla skoro, jako kdyby ji vedl někdo jiný.

Jako obrázek (fotografii), podle kterého jsem maloval všechny čtyři obrazy, jsem vybral známé Římské náměstí Campo Dei Fiori. Důvod, proč jsem si vybral zrovna toto náměstí a Řím je, protože jsem chtěl najít nějaké místo z dětství, oblíbené místo, které mám rád a ztotožňuji se s ním skrze mé vzpomínky, kulturu a tvorbu. Campo Dei Fiori patří v Římě k hodně magickým místům, je to vlastně jakési ghetto o kterém se skládá mnoho písní, jsou tam velké trhy a uprostřed je známá socha Giordana Bruna (socha od Ettoreho Ferrariho z roku 1889) což dodává místu ještě větší lepší atmosféru.

Při malbě jsem použil především akrylové barvy, se kterými se mi osobně poslední dobou velice dobře pracuje. Z tohoto důvodu jsem barvy využil i k tvorbě těchto obrazů. Všechny obrazy jsou na plátnech, které mají čtvercový formát a rozměry jsou buď čtyřicet na čtyřicet centimetrů, nebo třicet na třicet centimetrů.

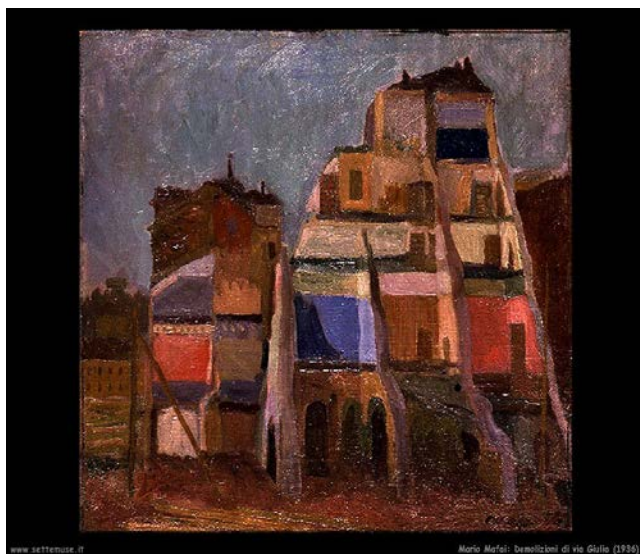
Ke každému obrazu jsem po jeho namalování sepsal všechny mé pocity, zážitky, proč jsem se rozhodnul tímto způsobem malovat, na jaké věci jsem si při tvorbě vzpomněl, jestli jsem měl z výsledku dobrý pocit, nebo jestli jsem byl při malování z něčeho nervózní atd.

První obraz, Campo dei fiori 1 - stimulace hudbou

Při malbě tohoto obrazu jsem byl stimulován hudbou, respektive jsem si vybral konkrétněji italskou hudbu od slavných velikánů jako je Adriano Celentano, Nicola Piovani, Renzo Arbore. Kromě toho jsem ještě k tomu poslouchal antickou římskou hudbu pro zlepšení atmosféry. To vše ve mě vyvolávalo silně vzpomínky jak z dětství, tak i z nedávné vzpomínky z mých návštěv nejen Říma, ale celkově Itálie. Obraz jsem maloval doma a použil jsem akrylové barvy. Poslech hudby mi umožnil na plno se uvolnit, nebo spíše získat energii a nadšení vyjádřit to, co slyším a co v té hudbě „vidím“ za obraz a barvy. Jelikož pocházím z římské rodiny, naše vnímání barev a naše energie se často pohybuje kolem teplejších, zářivých dá se říci až „žhavých“ barev jako je třeba rudá, nebo žlutá. Jako příklad římské kultury mohu podkládat dva skvělé římské umělce z dvacátého století a těmi jsou Maria Mafaeia Scipioneho (Gino Bonichi) ze skupiny Scuola Romana (Římská škola), kteří vystihují krásu Říma a jeho nejtypičtější zobrazení běžné atmosféry. Barvami, které často používají, jsou

červená a tmavě červená. Červená v tomto případě symbolizuje hlavní barvu antického Říma (např. starořímské Scutum a pláště). Dám sem pár příkladů:

Mario Mafai, Demolizioni di via Giulia/Demolice v ulici Giulia, 1936

Scipione (Gino Bonichi), Piazza Navona

Vždy když maluji obrazy, poslouchám většinou hodně energickou hudbu, při které se dokážu dobře naplno vyjádřit v obrazech. Často využívám spontánních tahů. Vždy se ve svých obrazech snažím dodržovat rovnováhu barev, dávat teplé barvy ke studeným barvám aby vznikl ideální kontrast a zobrazení prostoru. Vždy se snažím vyrovnat barevně obraz podle cezannova pravidla – barvu, kterou někde použiji, použiji také na opačné straně obrazu. Díky tomu vznikne dokonalá rovnováha obrazu.

Podle původní fotografie náměstí jsem nedodržel množství mraků, měl jsem z malby radost a nadšení, takže jsem zkoušel, kam až mohu zajít, tím pádem jsem si se štětcem a s bílou barvou hrál a vznikly velké vrstvy mraků. Ohledně řešení prostoru tržiště - nechtěl jsem se zabývat zbytečnými detaily lidí a produktů. Lidi jsem z počátku nenamaloval hlavně z toho důvodu, aby náměstí bylo odlidněné, opuštěné, tiché, aby kolovala mystická atmosféra. Jediný malý náznak lidí je v podobě růžových rychlých tahů, které mají ztvárňovat spíše nějaký pohyb, nebo ruch v prostoru. Do pozadí, místo stolů a všelijakých produktů, jsem tedy naznačil jen nějakou aktivitu, která tam probíhá, a využil jsem tento prostor, abych tam ukotvil červenou a modrou barvu, která by celkový vzhled obrazu barevně vyrovnala.

V tomto případě jsem využil spodek obrazu přímo jako paletu, abych se nemusel při spontánní tvorbě zdržovat nanášením jednotlivých barev na paletu a následným nanášením na plátno.

Druhý obraz, Campo dei fiori 2 - stimul - komunikace s lidmi

Tady byla atmosféra dost jiná, povídal jsem si s mými přáteli přítom, když jsem maloval a měl jsem tak velice veselou náladu a mnoho energii, ale trochu jinou energii, než jakou jsem měl při tvorbě minulého obrazu.

Když jsem si povídal s přáteli, tak jsem byl úplně uvolněn a často kolovalo mnoho diskuzí, nápadů a vtipů, tím pádem se to trochu dá vyčíst i z obrazu. Měl jsem chuť zkusit něco nového, něco až absurdního, protože s blízkými přáteli se člověk nestydí dělat hlouposti. Podle mého názoru mě ta jejich společnost hodně ovlivnila, nemyslím si, že bych takhle normálně maloval obraz. Musím ale říci, že to bylo velice příjemné, člověk mohl zkusit vše, nebát se něco porušit a zničit. K téhle reflexy bych rád uvedl dva citáty Jacksona Pollocka,

i když on sám jako osobnost se nijak zvlášť neztotožňuje s tímto tématem, ale vystihují mě tyto pocity.

„Nemám strach dělat změny, zničit obraz, atd., protože obraz má svůj vlastní život.“

„Malování je sebepoznávání. Každý dobrý umělec maluje to, čím je.“

- Jackson Pollock

K barevnosti obrazu bych ještě dodal symboliku, kterou jsem vnímal v každé barvě. Použil jsem ty nejpozitivnější barvy co znám, ne jen z obrazů, ale hlavně z přírody. Těmi barvami jsou tyrkysová, žlutá, růžová a oranžová. Tyrkysovou vnímám jako jednu z nejkrásnějších barev co znám, vybavuju si jí z různých středomořských pobřeží (Costa Brava, Korsika, Turecko, Řecko atd.), kde moře má tak nádherný lesk a mnoho spektakulárních tónů tyrkysové barvy, které se vlní a vnímám to jako nejpříjemnější a nejharmoničtější pohled na světě. Pak je tu žlutá, barva optimismu, беру tuto barvu hlavně z nebe a slunce. Následně růžová, u nás v Římě považovaná za barvu veselosti a oranžovou, teplou barvu, která ve mě evokuje energii a velkou sílu, kterou беру ze západu slunce, ohně a třeba z pomerančů, které krásně kontrastují na stromech.

Třetí obraz, Campo dei fiori 3 - stimulace - ticho

Během ticha mi malba přišla dost obtížná, nejsem zvyklý na ticho a jsem z něj nervózní a bylo těžké to vydržet. Jak jsem zvyklý malovat při hudbě a díky ní vybírat barvy, tak jsem teď nevěděl moc jak si s barevností poradit a malovalo se mi dlouze a neužil jsem si to tak, jako obvykle. Musel jsem si dát mnoho pauz, abych nemusel snášet ticho, a přesně podle toho ta malba vypadá, je dost zmatená a je vidět, že jsem párkrát vykojil z myšlenky a z barevnosti.

Párkrát se tam objevují barvy, které nikdy nepoužívám (třeba zelená), použil jsem zelenou, abych pro jednu vytvořil tmavě zelenou sochu jako je vidět na fotce. Celkově barvy jsem se snažil napodobit podle fotky, také pozice mraků, více méně jsem chtěl napodobit barevnost budov a pokusit se něco zachytit více realisticky, než na ostatních obrazech. Nejspíš, jak jsem

neměl kolem sebe žádný ruch, nějakou zábavu atd., neměl jsem proč používat tak veselé barvy, jako obvykle používám.

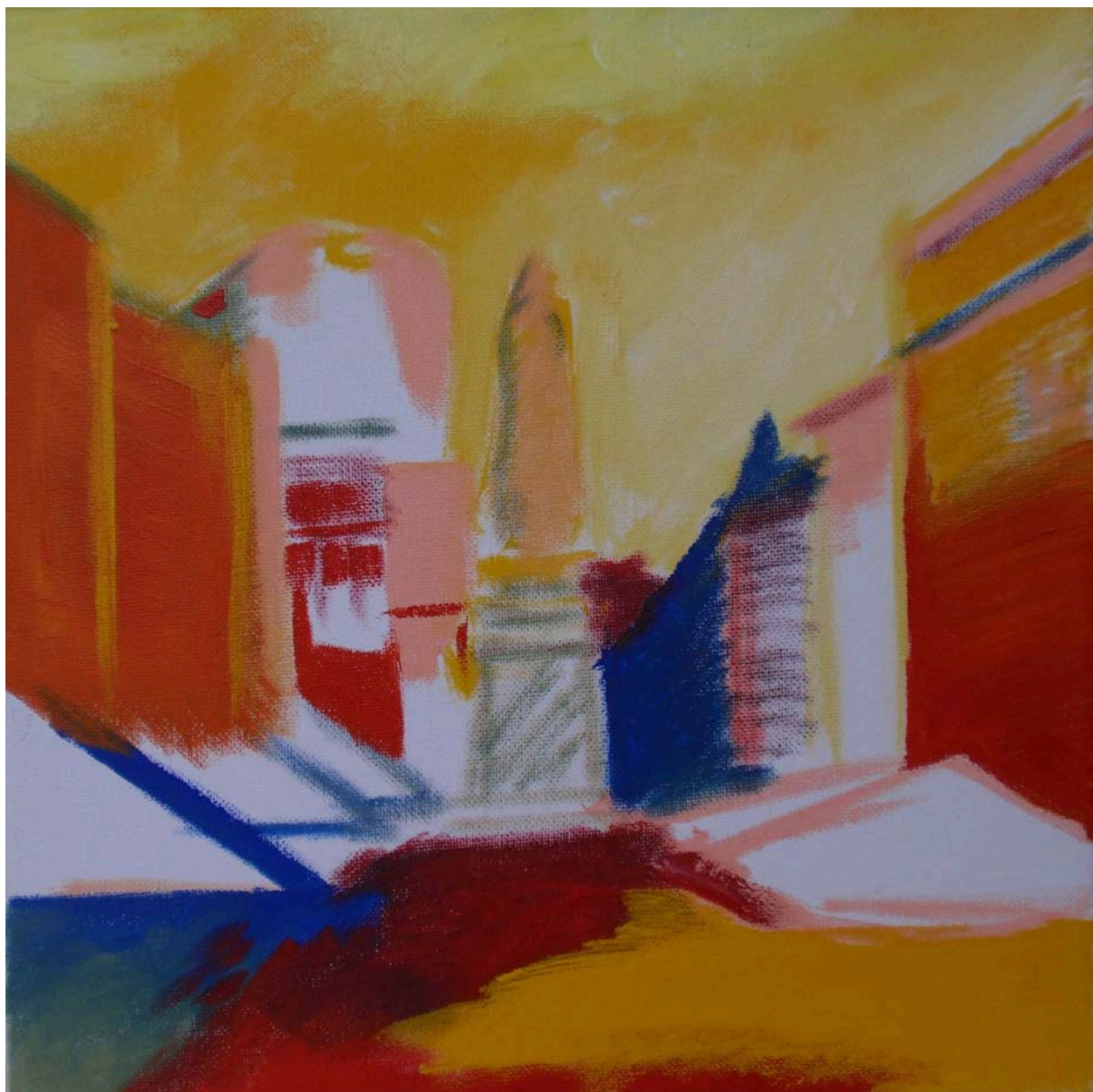
Co ale může být výhodou ticha, je větší koncentrace a práce s většími detaily. Obvykle je moje malba hodně dynamická, rychlá, expresivní a většinou mi trvá jen necelá hodina na to, abych namaloval celý obraz. První dva obrazy byly namalovány do jedné hodiny, tento obraz mi trval dokončit mnohem déle.

Když bych popsal pocity z ticha, ticho je pro mě něco hrozně hlasitého, ale trochu jinak hlasité, než jako je běžný „rámus“. Z ticha cítím, že se něco kolem mě neustále děje, jak v mém okolí, tak v mé hlavě a nedokážu se uvolnit, protože kolují v mé mysli spousty myšlenek a je to hlasitější a nepříjemnější, než kdybych si pustil do sluchátek na plno hudbu, u které by stačilo jen se hýbat do rytmu a nepřemýšlet tak moc, jako když jsem v klidu. Podle mě mám takové pocity hlavně kvůli tomu, že jsem měl celý život hrozný problém s koncentrací, nedovedu stát na jednom místě ani pár sekund, nejsem schopen někoho dlouze poslouchat a vnímat všechny slova, musím pořád něco dělat s rukama, hýbat se, v noci musím mít zapnutou televizi, abych vůbec mohl usnout, a po většinu času během dne mám denní snění.

Abych byl upřímný, během malby v tichu mi často hrála v hlavě nějaká písnička a nedovedl jsem si jí přestat zpívat, ale bez toho bych to nezvládnul tak dobře. Nechci tvrdit, že jediná hudba je nějaká skladba, kde hrají hudební nástroje a někdo do toho zpívá, hudbu vnímám i jako zvuky přírody, vítr, jak fouká do listů, vodopády, déšť, ptačí zpěv atd. Nemyslím si, že je čisté ticho nějak moc přirozená věc, skoro každý tvor má kolem sebe několik vrstev zvuků, které jsou příčinou nějaké aktivity nebo pohybu v čase, máme kolem nás mnoho živých věcí a elementy, které spolu nějak spolupracují a mluví a díky zvukům zvíře může také vycítit přirozené instinkty a podle toho se rozhodnout, co vykoná. Vždycky je kolem nás nějaký zvuk, který vnímáme, ale třeba už jen slepě.

Čtvrtý obraz, Campo dei fiori 4 - stimulován exteriérem

Začalo čerstvě jaro a mnoho krásných slunečních dnů, tak proč toho nevyužít? K mému poslednímu obrazu, kde jsem stimulován exteriérem, jsem si vybral namalovat obraz u vchodu Veletržního paláce, protože jsem zrovna ten den měl sraz se spolužáky, abychom navštívili výstavu Kokoshky. Důvod, proč jsem si vybral takové prostředí, je hlavně kvůli tomu, že jsem chtěl malovat v blízkosti svých oblíbených obrazů vystavených v galerii. Svítalo hodně slunce ten den a bylo relativně teplo, takže se mi osobně malovalo příjemně. Seděl jsem na kamenném podstavci, který leží před vchodem do galerie, na klín jsem si položil své malé plátno a začal jsem na povrch vymačkávat barvy jako na paletu a rovnou formovat město a sochu podle fotografie, kterou jsem měl vedle sebe. U všech mých děl vždy nasazuji barvu rovnou z tuby na plátno a míchám barvy na plátně, dělám to velice rád, nepřijde mi to

barbarské, že využívám svůj obraz i jako paletu, mám pak z toho dobrý pocit, že je vidět na obraze přímý proces malování a vytváří to zajímavé pozadí a atmosféru.

Jak je na první pohled vidět, obraz má hodně světlé barvy, je jasné, že jsem se nechal unést čerstvým jarem v Praze. Slunce svítlo tolik, že jsem maloval pomocí slunečních brýlí a díky ostrému světlu jsem si vybíral světlé barvy (nejideálnější barvy, které jsem ten moment měl chuť použít, byla hlavně žlutá, růžová a bílá). Zrovna ten samý den svítal jen kousek slunce, kvůli zatmění, slunce mělo tvar ležícího nakousnutého měsíce, tak mám radost, že jsem ten samý den maloval venku. Bohužel jsem nemohl kvůli časovému omezení obraz domalovat ten samý den, musel jsem ho malovat na dvakrát.

V mém stylu malby, jak je často vidět, používám opravdu ostré křiklavé barvy, které využívám ke světlům, ke stínům a domýšlím si spontánně barvy, které se mi zrovna hodí na jedno určité místo. Jsem velkým milovníkem fauvismu, obzvláště Deraina, u kterého jsou barvy neskutečně živé, optimistické a divoké. Rád maluji v podobném stylu, nemám za potřebí napodobit zeleň jen kvůli tomu, že je tráva zelená, maluji pouze svůj svět.

Malování venku při ostrém světle je pro mě někdy dost obtížné, protože skoro celý život trpím silným zánětem spojivek, tím pádem mé oči jsou hodně citlivé na světlo, hodně světla do očí mě bolí a často se mi z ničeho nic ze žlutého auta stane růžové auto. Dokonce jsem mýval dny, kdy jedno oko vidělo všechno růžově, druhé oko všechno žlutě a někdy jsem neviděl skoro nic a stejně jsem do toho rád maloval. Jsou to momenty podobné jako například, když koukáte dlouho na televizi a najednou jí vypnete a světlo a obraz dále vidíte a kam se otočíte, tam vás ten světelný čtverec sleduje. Člověk si pak uvědomí, jak je pro něj jeho zrak nesmírně cenný, křehký a uvědomíme si, že neumíme vidět všechno a i proto mi přijde, že to co vidím, nemusí nutně reálné, myslím teď barevně například. I proto ve svých obrazech vybírám vlastní barvy a ne barvy podle reality.

Závěr

Z kapitol, které jsme si prošli, jsme pochopili to, že výtvarná výchova, prostředí a kultura jsou hodně citlivá témata a vždy spolupracují a nějakým určitým způsobem se doplňují. Jak jsme viděli z příkladů, jak se vyučovalo za různých totalitních režimů v minulosti, děti byly až nuceny malovat to, co by třeba samy od sebe nikdy nemalovaly a všem se předávali úplně totožné styly kresby a malování.

Dnes je výhodou (záleží kde), že je svoboda vyjádření, student se může naplno vyjádřit a ve svých pracích ukázat svou pravou tvář. Bohužel, i když je dnes taková škála možností, i tak existují mnoho učitelů na základních nebo na středních školách, kteří vnucují svůj styl dětem, protože si například myslí, že umí malovat, a že děti to neumí, tak proč jim nepředat a neříct jim, jaká je jedna správná věc nebo způsob malování? Mnoho učitelů nenaslouchá všem žákům a ke všem se chovají zcela stejně a to není dobře. Jak jsme se dozvěděli, každý je zcela jiný a nemusí to být jen kvůli odlišné kultuře, ale zkrátka každý má úplně jinou minulost a vzpomínky, které ho nějak zformovaly do určité identity, která má nějaké zájmy a vizi do budoucna.

Proto jsem připravil takovou výuku, kde dítě bude moci pod nějakým zadaným tématem vytvořit něco svého, v čem ho bude učitel podporovat a napomáhat, rozvíjet jeho styl uvažování a malování. Dítě bude moci tvořit při jeho oblíbených stimulech, které buď má z domova, nebo z nějakého prostředí, kde se cítí uvolněně. Možná to není vidět, ale mnoho žáků nerado chodí každý den do školy, chodí tam, protože musí a těší se, až zazvoní zvonek a pojedou domů za rodinou dělat skutečně to, co je baví, tak proč stresovat dítě nepříjemným zacházením učitele, hloupými pokyny a známkami, které člověka jen shodí a stresují?

Výtvarné dílo hodně napovídá o osobnosti dítěte, protože dítě je na tomto světě bytostí, co upřímně a s přirozenou zvědavostí pozoruje svět a má šanci ho nějak komentovat, čistě bez toho, aby muselo uvažovat nad nějakými věcmi danými společností. Proto věřím, že dětská tvorba je jedna z nejcennějších věcí, co můžeme vidět.

Seznam odborné literatury

LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. Tvořivé vyučování. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003 208 s. ISBN 80-247-0374-2.

ROESELOVÁ, V. Řady a projekty ve výtvarné výchově. Praha: Sarah 1997. ISBN 80-902267-2-8

JŮVA, V. sen. a jun. Stručné dějiny pedagogiky. Brno: Paldo, 1995

KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. a kol. Člověk-prostředí-výchova. Brno: Paldo, 2001. ISBN 80-7315-004-2

ŠTVERÁK, V. Dějiny pedagogiky. Praha: UK, 1991. ISBN 80-7066-351-0

Zdroje:

http://it.wikipedia.org/wiki/Storia_dell%27Italia_fascista

http://online.scuola.zanichelli.it/paolucci/volume3/laboratorio/paolucci_scuola-italiana-fascismo.pdf

http://www.scuola.com/carnia/documenti/scuola/scuola_es9.html

<http://doc.studenti.it/appunti/architettura/arte-fascismo.html>

http://books.google.cz/books?id=Hqi8xa0T_MoC&pg=PA134&lpg=PA134&dq=come+si+insegna+arte+durante+il+fascismo&source=bl&ots=T3g5oMjvCn&sig=EbbV_mUDU9yn1qNhjBrX3FqNuN8&hl=cs&sa=X&ei=JCJ7VNeoHszH7AbyyIGYBg&ved=0CDAQ6AEwAg#v=onepage&q=come%20si%20insegna%20arte%20durante%20il%20fascismo&f=false

http://it.wikipedia.org/wiki/Repubblica_Sociale_Italiana

http://it.wikipedia.org/wiki/Riforma_Gentile

http://it.wikipedia.org/wiki/Pittura_metafisica

<http://it.wikipedia.org/wiki/Futurismo>

http://www.pitturaomnia.com/rivista_pittura_000076.htm

http://www.studioiavarone.it/movimenti_artistici.php?lang=it

<http://doc.studenti.it/appunti/architettura/arte-fascismo.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/Achille_Funi

<https://famigliaartisticamilanese.wordpress.com/2010/03/23/nuove-tendenze-linverno-1913-1914-e-la-famiglia-artistica/>

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011651.html>

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011936.html>

<http://storicamente.org/index>

<http://www.memoriaeimpegno.org/storia-e-memoria/prima-del-39/36-vita-bambini-ventennio-fascista>

http://www.repubblica.it/scuola/2015/01/25/news/cos_i_fascisti_insegnarono_il_razzismo_a_scuola-105744475/

http://www.canegrate.org/xxvapriole/pdf/fas_def.pdf

<http://www.archeologienadosah.cz/clanky/staroveka-recka-hudba-hudebni-nastroje>

http://it.wikipedia.org/wiki/Novecento_%28movimento_artistico%29

Zdroj:http://cs.wikipedia.org/wiki/Pion%C3%BDrsk%C3%A1_organizace_Socialistick%C3%A9ho_svazu_ml%C3%A1de%C5%BEE#Pion.C3.BDrsk.C3.BD_slib

Zdroje: <http://www.skuola.net/temi-saggi-svolti/saggi-brevi/il-fascismo-sinonimo-di-manipolazione.html>

<http://www.emscuola.org/dofras/ap5c/l%27insegn.htm>

http://www.repubblica.it/scuola/2015/01/25/news/cos_i_fascisti_insegnarono_il_razzismo_a_scuola-105744475/

http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunistick%C3%BD_re%C5%BEim

https://www.jsns.cz/cz/lessons/54/Komunisticka_propaganda.html?theme=54

Zdroj: http://www.diffen.com/difference/Communism_vs_Fascism

Seznam obrázků:

Obr. 1 Conhecer a História: Fascismo Italiano

Fig.2 símbolo do Partido Nacional Fascista

Dostupné z:

http://conhecerahistoria12.blogspot.cz/2011/11/fascismo-italiano_25.html

Obr. 2 TEMA 16. El fascismo italiano.

Mussolini en una concentración fascista en Génova

Dostupné z:

<http://bachiller.sabuco.com/historia/fascismoitaliano.htm>

Obr. 3 Umberto Boccioni - Wikipedia, the free encyclopedia

Charge of the Lancers, 1915, Collection of Riccardo and Magda Jucker, Milan

Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Umberto_Boccioni

Obr. 4 palazzodellaciviltàitaliana

2799.jpg

Dostupné z:

<http://www.arte.rai.it/articoli/architettura-fascista-a-roma/2799/default.aspx>

Obr. 5 Il Quotidiano In Classe | Blog | Si signore!

Si signore! gallery

Dostupné z:

<http://ilquotidianoinclassa.ilssole24ore.com/2013/02/si-signore/>

Obr. 6 Sito dell'A.N.P.I. di LISSONE - Sezione "Emilio Diligenti"

La scuola durante il Fascismo

Dostupné z:

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011651.html>

Obr. 7 Sito dell'A.N.P.I. di LISSONE - Sezione "Emilio Diligenti"

La scuola durante il Fascismo

Bambini lissone si nel cortile della scuola Vittorio Veneto

Dostupné z:

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011651.html>

Obr. 8 archivio fotografico Storia del '900: le foto in archivio sono originali

pagella (interno)

Dostupné z:

http://www.trovarsinrete.org/4circolo/classi2000/storia_del.htm

Obr. 9 Sito dell'A.N.P.I. di LISSONE - Sezione "Emilio Diligenti"

Il Testounico di Stato

Dal "Breviario del maestro":

Dostupné z:

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011936.html>

Obr. 10 Sito dell'A.N.P.I. di LISSONE - Sezione "Emilio Diligenti"

Il Testo unico di Stato

Dostupné z:

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011936.html>

Obr. 11 Temi di Lidia, piccola italiana svizzera

Libro di terza classe

I Temi di Lidia - Galleria immagini

Dostupné z:

<http://www.atistoria.ch/atis/atis25/archivio251/fonti-e-documenti146/i-temi-di-lidia-piccola-italiana-svizzera143.html>

Obr. 12 Sito dell'A.N.P.I. di LISSONE - Sezione "Emilio Diligenti"

Il Testounico di Stato

(Illustrazione di A. Bertiglia: serie guerra d' Etiopia e Impero)

Dostupné z:

<http://anpi-lissone.over-blog.com/article-12011936.html>

Obr. 13 Vittorio Caporrella

Le Leggi razziali e le immagini della propaganda. Percorso didattico iconografico

La difesa della razza

Dostupné z:

<http://storicamente.org/index>

Obr. 14 Vittorio Caporrella

Le Leggi razziali e le immagini della propaganda. Percorso didattico iconografico

2. Razzismo e caratteri fisionomici

Dostupné z:

<http://storicamente.org/index>

Obr. 15 KSČ - domovská stránka

symbol KSČ

Dostupné z:

<http://www.ksc.cz/>

Obr. 16 Retro

Věci, které nás obklopovaly do pádu železné opony. Jaké jsou jejich osudy? Design a trendy v době komunismu

Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/212411000360004/>

Obr. 17 Retro

Věci, které nás obklopovaly do pádu železné opony. Jaké jsou jejich osudy? Design a trendy v době komunismu

Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/212411000360004/>

Obr. 18 Aleš Veselý formuluje proměny prostoru — Kultura — ČT24 — Česká ...

Aleš Veselý / Židle - uzurpátor

Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/227080-ales-vesely-formuluje-promeny-prostoru/>

Obr. 19 Vladimír Boudník (1924-1968) | CREATIVO a.s.

Vladimír Boudník - Rozrušená země

Dostupné z:

<http://creativoas.cz/autori/124-vladimir-boudnik/>

Obr 20 www.zlin.estranky.cz - Svit, národní podnik (o.p.; VHJ; a.s. ...

www.zlin.estranky.cz 540 × 431 Vyhledávání pomocí obrázku

maj-pionryri-web

Dostupné z:

<http://www.zlin.estranky.cz/>

Obr 21

Dostupné z:

<http://www.moderni-dejiny.cz>

Obr.22 Così i fascisti insegnavano il razzismo a scuola Prima gli abitanti delle colonie dell'impero, poi gli ebrei. Ecco immagini e materiali dalle scuole fasciste (Foto da Archivio fotografico INDIRE, Archivio storico INDIRE, Fondo librario antiquario INDIRE) leggi l'articolo *Nella foto l'addestramento all'uso delle maschere antigas*

Dostupné z:

http://www.repubblica.it/scuola/2015/01/25/news/cos_i_fascisti_insegnarono_il_razzismo_a_scuola-105744475/#gallery-slider=105746753

Obr 23 Così i fascisti insegnavano il razzismo a scuola

Disegno di un alunno ebreo che si rappresenta Balilla

Dostupné z:

http://www.repubblica.it/scuola/2015/01/25/news/cos_i_fascisti_insegnarono_il_razzismo_a_scuola-105744475/#gallery-slider=105746753

Obr 24 Così i fascisti insegnavano il razzismo a scuola

Libro didascalial 1

Dostupné z:

http://www.repubblica.it/scuola/2015/01/25/news/cos_i_fascisti_insegnarono_il_razzismo_a_scuola-105744475/#gallery-slider=105746753

Obr 25 Pro komunistické režimy je typické pořádání masových akcí, protkaných komunistickou symbolikou a uctíváním vysokých představitelů režimu. Příkladem je například toto historické představení v socialistickém Rumunsku. Všimněte si portrétu Nicolae Ceaușesca.

Dostupnost z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunistick%C3%BD_re%C5%BEim

Obr 26 Campo Dei Fiori: A Brief Tour Guide - Rome Luv

A Brief History of Campo Dei Fiori

Dostupné z:

<http://www.romeluv.com/blog/700-campo-dei-fiori-a-brief-tour-guide>

Obr 27 Mario Mafai, , Demolizioni di via Giulia, 1936, Scuola Romana

Dostupné z:

http://www.settemuse.it/pittori_scultori_italiani/mafai/mario_mafai_007_demolizioni_di_via_giulia_1936.jpg

Obr 28 Scipione (Gino Bonichi)

Autore: Scipione

Titolo: Piazza Navona,1930

Dimensioni: cm. 80x82

Tecnica: olio su tavola

Collezione: Roma, Galleria Nazionale d'Arte Moderna e Contemporanea

Dostupné z:<http://www.scuolaromana.it/opere/ope075.htm>